

JAG VILL VARA FRI!

**En rättslig granskning av hbtqi-ungdomars
asylärenden och nio berättelser om Sverige**

Jag vill vara fri

**En rättslig granskning av hbtqi-ungdomars
asylärenden och nio berättelser om Sverige.**

Av

Alexandra Politidis Palm och Adnan Naji
Newcomers Youth, RFSL Ungdom

Titel: Jag vill vara fri - En rättslig granskning av hbtqi-ungdomars
asylärenden och nio berättelser om Sverige.

Författare: Alexandra Politidis Palm och Adnan Naji

Grafisk formgivning: Tine Alavi

Illustrationer: Meryan Naji och Adnan Naji

ISBN: 978-91-982213-6-7

© RFSL Ungdom 2020

TACK

Vi vill rikta ett stort tack till de nio ungdomar som har medverkat i intervjuerna inför denna rapport och modigt delat med sig av sina berättelser. Det är svårt att berätta - att berätta är att återuppleva. I synnerhet när öppenhet är ett konstant krav inom asylprocessen och en tvingas att gå igenom sin berättelse om och om igen. Tack vare er kan vi uppmärksamma situationen för hbtqi-ungdomar i asylprocessen och det är viktigt i en tid då rättigheter för människor på flykt ifrågasätts.

Vi vill även rikta ett stort tack till alla medlemmar i Newcomers Youth för ert engagemang. Ni är våra hjältar och Newcomers Youths hjärta och själ.

Ett stort tack går även till våra engagerade ungdomsledare och volontärer. Er insats är ovärderlig.

Sist men inte minst vill vi tacka Allmänna Arvsfonden som finansierar Newcomers Youths verksamhet. Stort tack för ert förtroende.

Innehållsförteckning

- 6 Förord
- 8 Inledning
 - 8 Vilka är Newcomers Youth?
 - 9 Om rapporten
 - 9 Presentation av ungdomarna
- 20 Abdullahs berättelse
- 26 Saras berättelse
- 32 Davids berättelse
- 39 Användandet av tillförlitlighetskriterier i hbtq-ungdomars asylärenden
- 40 Hbtq eller hbtqi?
- 41 Sammanfattning
- 42 Inledning
 - 45 Bedömning av hbtq-personers asylärenden
 - 49 Syfte
 - 50 Frågeställningar
 - 51 Urval och metod

- 55 Tidigare granskningar av hbtq-ärenden och tidigare forskning
- 68 Ungdomarnas berättelser
- 71 Resultat
 - 72 Detaljriktighet
 - 76 Konstanskriteriet
 - 80 Allmän trovärdighet (sent anförda skäl)
 - 83 Realism
 - 89 Ändringsfrekvens
- 90 Ungdomarnas berättelser
- 93 Slutsatser
- 98 Rekommendationer till Migrationsverket och migrationsdomstolarna
- 99 Framtida forskning
- 100 Ungdomarnas berättelser
- 102 Några avslutande ord...
- 106 Referenser

Förord

Rätten till asyl är livsviktig, nödvändig och självklar. Men vägen från flykt, genom asylprocessen, till uppehållstillstånd är långt ifrån självklar. För hbtqi-personer som söker asyl kantas vägen av ännu mer osäkerheter. Den här rapporten fokuserar på de egna upplevelserna av unga hbtqi-personer som sökt asyl i Sverige, kombinerat med en rättslig studie av hur tillförlitlighetsbedömningarna egentligen går till under asylprocessen. Kontrasten mellan juridikens hårda bedömningar och ungas egna upplevelser belyser den omöjliga uppgiften Migrationsverket har: att bedöma vem som är hbtqi-person på riktigt och vem som inte är det.

Media har rapporterat om trovärdighetsbedömningarna; standardiserade formulär, kränkande frågor och okänsligt bemötande. Bedömningar som kända hbtqi-profiler inte blir godkända på. Migrationsverket uppger i den senaste årsredovisningen för 2019 att myndigheten har valt att lägga huvudfokus på insatser som syftar till att bredda och fördjupa kunskaperna hos medarbetarna inom den operativa verksamheten. Ändå står vi här med vetskap om att många av våra medlemmar har fått avslagsbeslut och är rädda för att deporteras till länder där de inte kan leva i frihet. Många är barn eller unga som precis fyllt 18 år. Detta ska inte vara okej i ett rättssamhälle.

Vi vet att bedömningar görs utan tillräcklig kunskap och med normativa föreställningar kring könsidentitet och sexualitet. Bedömningar som avgör ungas framtid och liv. Utforskandet och formulerandet av sin sexualitet och könsidentitet är en högst personlig upplevelse, en upplevelse som inte kan standardiseras, en upplevelse utan facit.

RFSL Ungdom har sedan 1999 jobbat för unga hbtqi-personers rätt till sin egen identitet och rätt till sitt eget liv. Vi vill skapa en värld där alla unga hbtqi-personer är, lever och uttrycker sig som de själva vill. Det är inte den värld vi lever i idag. För asylsökande hbtqi-personer är Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas krav och bedömningar ett konkret hinder. Ett litet steg på vägen mot vår vision är att förbättra dessa metoder. Rättssäkerhet ska gälla för alla. Allt annat är diskriminerande.

Jêran Rostam
Föbundsordförade RFSL Ungdom

Inledning

Jag vill vara fri: Ord som vi ofta får höra av våra medlemmar. Frihet från förtryck och frihet att vara. Det är mångbottnade och betydelsefulla ord. Det handlar om den inre resan och känslan av att acceptera sig själv och att hitta till ett sammanhang där en kan vara trygg och samtidigt frihet och utrymme att vara den du är och vill vara. Det handlar även om asylprocessen - det byråkratiska och svårförståeliga. Många gånger orättvisa. Det som villkorar friheten, men aldrig rätten till den.

Denna rapport är framtagen för att uppmärksamma situationen för Newcomers Youths målgrupp. På Newcomers Youth och RFSL Ungdom har vi en unik inblick i detta eftersom vi har medlemsverksamhet för målgruppen men även juridisk expertkompetens genom en anställd asylijurist samt RFSL Ungdoms förbundsstyrelsens politiska påverkansarbete och aktivism.

Vilka är Newcomers Youth?

Newcomers Youth är RFSL Ungdoms verksamhet för barn och ungdomar som är asylsökande, nyanlända eller papperslösa i Sverige. Vi har funnits sedan 2016 och aktiviteterna inkluderar sociala mötesplatser, föreläsningar, kreativa workshops, årliga sommarläger, kuratorssamtal och juridisk rådgivning.

Om rapporten

Rapporten innehåller berättelser från nio ungdomar som är medlemmar i Newcomers Youth. Genom hela rapporten kommer vi att få följa dessa ungdomar och höra deras perspektiv av hur det var att söka asyl i Sverige och hur det har gått för dem. Det är inte bara deras personliga berättelser, det är också nio berättelser om Sverige och hur det svenska samhället har tagit emot dessa ungdomar. Den juridiska delen av rapporten är en rättslig granskning av tjugonio asylärenden som rör hbtqi-ungdomar.

Presentation av ungdomarna

Under våren 2020 har samtliga medlemmar i Newcomers Youth tillfrågats om att bli intervjuade för denna rapport. De nio personer som valdes ut har intervjuats digitalt i cirka två timmar. Totalt ställdes femton frågor om hur det är att uppleva asylprocessen som ung och hbtqi i Sverige. De intervjuade heter egentligen något annat.

Sara, 25, Marocko

Mitt första minne av Sverige var att jag möttes av en iskall vägg på väg ut från Arlanda. Jag minns att jag var väldigt förvirrad, och vilse på grund av att Stockholm är så stort och brist på språket i kombination med svåra instruktioner underlättar inte situationen.

Maria, 22, Etiopien

Mitt första minne av Sverige, var att jag kom med familjen som tolvåring. Vid vår ankomst till Arlanda saknade vi pengar och kunde inte språket. Jag minns att en taxichaufför från samma land hjälpte oss med transport till Migrationsverket.

Mohammed, 19 **Afghanistan**

Jag minns att jag, vid ankomsten till Malmö, var väldigt trött och hade svårt att hitta i tågstationen. Lättnaden var stor att kunna komma till ett land där människor får älska vem de vill och kunna leva öppet som hbtqi-person. I mitt hemland kan man straffas med döden.

Abdullah, 22 Afghanistan

Mitt första minne av Sverige var att jag blev avvisad av två poliser då jag sov i ett cykelgarage i Malmö. Jag försökte förklara för poliserna att det var kallt, blött och att det inte gick att sova ute på gatan. Jag minns att jag darrade när jag försökte prata med dem. De skrattade åt mig och sa: 'Welcome to Sweden, It's cold everyday.' Jag blev helt chockad över det bemötandet. Den natten fick jag spendera ute på gatan i regn och kyla.

Paul, 27, Rwanda

Jag minns hur livrädd jag var vid min ankomst och inget gick som jag hade tänkt mig. Jag tappade bort mitt pass på T-Centralen. Jag var så chockad hur hjälpsamma människor var. Två kvinnor hjälpte mig att passera in till tunnelbanespärrarna, då jag inte hade några pengar kvar. Jag hade åkt till ett land som jag inte visste någonting om.

Sofia, 29

Nordmakedonien

Mitt första minne av Sverige, var när jag blev eskorterad till ett av Migrationsverkets ankomstboenden, där jag fick spendera fem dagar. Jag minns hur obehagligt det var att som transkvinna dela rum med fem män.

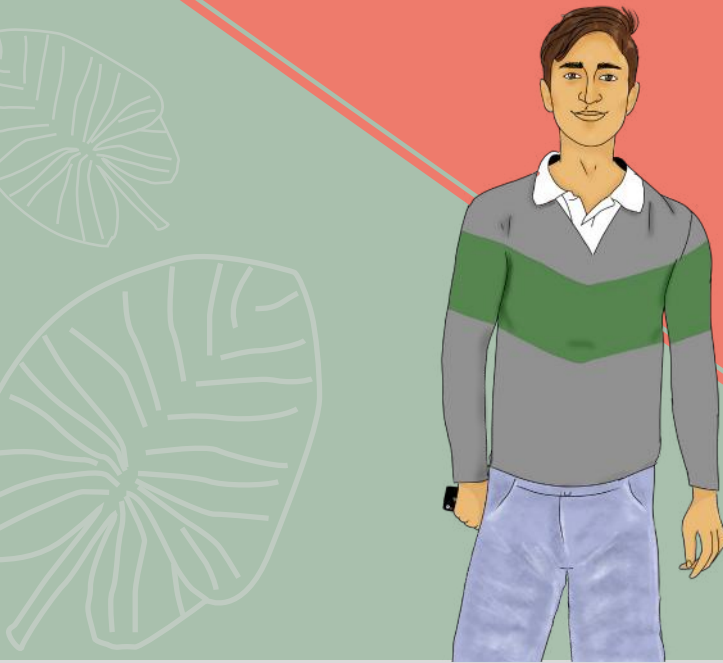
Ali, 27, Irak

Jag minns att vid min ankomst att jag var väldigt vilse och förvirrad, då jag inte kunde språket och var på egen hand. Jag fick använda min mobil för att översätta meningar och ringa till bekanta som guidade mig till Migrationsverket.

David, 23, Marocko

Jag minns vid min ankomst att jag fick ett häfte med tio sidor material på arabiska, där det fanns information om asylprocessen. Jag fick sedan ha en intervju i en timme med en handläggare. Jag var väldigt trött och yr, då jag knappt fått vila eller landa i allt.

Hammodi, 21

Afghanistan

Mitt första minne av att vara i landet var väldigt känsloladdat. Jag minns att jag kände en otrolig lättnad när jag kom fram, då den långa resan äntligen var slut. Det jag inte visste, var att det bara var början på en ny och utdragen resa.

Abdullahs berättelse

Abdullah kom till Sverige från Afghanistan under hösten 2015 i hopp om ett tryggt och säkert liv.

I Afghanistan växte Abdullah upp i en liten by med sin familj. Hans pappa dog plötsligt när Abdullah precis hade fyllt tolv år, vilket tvingade honom att avsluta sina studier. Han fick ta på sig rollen som vuxen, när han egentligen skulle gå i skolan. Det var väldigt svårt att hitta jobb i byn där Abdullah bodde och det gjorde honom desperat att ta vilket jobb som helst för att försörja familjen.

Som femtonåring tvingades Abdullah och hans familj att fly från landet eftersom Abdullah och grannens dotter hade haft en relation.

Abdullah fick fly till Kabul samma dag han blev påkommen av människor i byn. Abdullahs familj flydde landet genom människosmugglare som tog de till Iran i hopp om ett bättre och säkrare liv.

Iran var det värsta landet jag någonsin bott i. Vi afghaner blev illa behandlade och stötte på mycket rasism från både iranier och regimen. Jag minns hur jag träffade en hel del mammor som mist sina söner, då regimen tvingat de unga sönerna ut i krig mot terroristorganisationen ISIS.

En vecka efter Abdullahs ankomst till Turkiet, hörde han aldrig mer från sin familj igen. Han tappade bort sin mamma och syskon när gränspoliserna attackerade de afghaner som försökte fly landet.

Det mest traumatiserande minnet under Abdullahs resa var att korsa gränsen mellan Turkiet och Grekland.

Vid gränsen till Grekland hade åttio personer samlats som skulle gå på en båt med en maxkapacitet på tjugo personer. Människosmugglarna hade tvingat samtliga åttio personer att gå ombord på båten.

Det fanns femtiosex flytvästar på båten, vilket inte räckte till alla. Jag var väldigt snabb med att ta en flytväst. Jag minns hur båten samlade på sig massa vatten och hur skräckslagna alla människor blev. Båten sjönk småningom i vattnet.

Jag minns att allting gick så fort. Det var så många kroppar som flöt i vattnet från människor som hade drunknat. Sedan kom undsättningen från Grekland.

Vid sin ankomst till Sverige hade Abdullah åkt med en afghansk man som han hade lärt känna i Turkiet. Mannen hade hjälpt Abdullah både ekonomiskt och med översättning under resans gång.

På kvällen den 12 oktober 2015 kom de fram till Malmö tågstation. Det var kallt och regnade i staden, vilket Abdullah inte var van vid. Abdullah somnade på en bänk på tågstationen och blev senare väckt av ordningsvakter som avvisade honom från stationen. Han tog sedan sig vidare till en cykelparkering där han somnade under ett tak, men även där blev han avvisad av två poliser.

Jag försökte förklara till poliserna att det var kallt och blött, och att det inte gick att sova ute på gatan. Jag minns att jag darrade när jag försökte prata med dem. De skrattade åt mig och sa: 'Welcome to Sweden, it's cold everyday.' Jag blev helt chockad över det bemötandet. Den natten fick jag spendera ute på gatan i regn och kyla.

Vid sin ankomst till Stockholm upplevde Abdullah svårigheter med att hitta överallt, då han inte behärskade det svenska språket. Han var tvungen att fråga sig fram för att kunna ta sig till Migrationsverket.

Under perioden som Abdullah var i Stockholm hamnade han på ett transitboende i en vecka eftersom han behövde lämna fingeravtryck och andra uppgifter som Migrationsverket registrerade. Abdullah blev senare förflyttad till ett HVB-hem i Solna där han bodde i två år.

På HVB-hemmet som jag bodde på trivdes jag inte alls. Alldeles för mycket bråk, ungdomarna var deprimerade, och det märktes att många hade PTSD. Det var dagar när fönster krossades och unga som bröt ihop. Jag mådde riktigt dåligt av att bo där. Jag hade turen att aldrig hamna i någon konflikt, då jag allmänt är en lugn person. Jag var upptagen att behärska svenska språket och var med i en teatergrupp. Jag hade bäst betyg i min klass och ibland fick jag möjligheten att hoppa in som tolk för några ungdomar.

Efter att ha bott två år i Sverige fick Abdullah ett avslag från Migrationsverket. Myndigheten hade på grund av en

vägran till att göra ett ålderstest skrivit upp Abdullah som myndig, när han fortfarande var sjutton år. Den dagen avslaget kom till, fick Abdullah beskedet att han skulle förflyttas till en småstad i norra Sverige och drevs ut från HVB-hemmet utan någon förvarning eller någonstans att bo under den helgen.

Under helgerna brukade Abdullah träna inför teateruppsättningen, där han var en av huvudskådespelarna. Detta var första helgen som Abdullah inte dök upp till teatergruppen.

Jag minns hur regissören ringde mig flera gånger med en känsla av oro, då det verkligen inte var lik mig att inte dyka upp. När jag hade förklarat vad som hade hänt, insisterade hon att jag skulle bo hos henne för att kunna uppträda på föreställningen. I ett och ett halvt år fick jag bo hos denna snälla kvinna, som dessutom stod för alla mina utgifter.

Många tankar och känslor dyker upp när Abdullah tänker på sin asylprocess. Han fick sammanlagt tre avslag från Migrationsverket och fick göra en ny prövning när en anmälan om verkställighetshinder lämnats in.

Jag fick tre avslag under min asylprocess. Man kunde inte känna sig bekväm under intervjuerna, då jag ständigt var rädd att jag skulle svara fel. Det var väldigt psykiskt påfrestande, och hade många självmordstankar under denna mörka period. Jag hittade tröst genom den Svenska kyrkan, där jag träffade en homosexuell präst som var startskottet för mig att känna en bekvämlighet med min sexuella läggning. Han hjälpte mig att få svar på många

av mina frågor kring hbtqi. Jag började helt plötsligt ifrågasätta om jag verkligen var heterosexuell. Jag fick hjälp att ta kontakt med RFSU ungdom där jag fick gå på mötesplatsen och träffa andra ungdomar som mig, vilket kändes fantastiskt.

I februari 2020 fick Abdullah äntligen sitt treåriga uppehållstillstånd, vilket han är lättad över. Han har planer på att starta ett företag, lansera en Youtubekanal och föreläsa om hbtqi-frågor.

Saras berättelse

Sara flydde sitt liv från Marocko, där hon fruktade för sin säkerhet på grund av sin sexuella läggning. Hon kom fram till Sverige under vintern 2017. Hon minns vid sin ankomst att det var kallt och möttes av en iskall väg när hon klev ut från Arlanda flygplats. Migrationsverket i Solna var första platsen att besöka, där hon blev ombedd att åka till Märsta för att bo på ett tillfälligt boende.

Jag minns att jag var väldigt förvirrad, och vilse på grund av att Stockholm är så stort och brist på språket i kombination med svåra instruktioner, underlättar inte situationen.

När Sara kom fram till förvaret i Märsta, fick hon påslakan och hygienartiklar i samband med inskrivningen. I förvaret fick hon dela rum med elva kvinnor som sov i våningssängar.

Jag minns att jag var yngst i rummet. Samma stund jag kom dit, ångrade jag min ankomst till Sverige. Det luktade illa och var psykiskt påfrestande att vara på förvaret. Har aldrig sett ett liknande rum i mitt liv, det var inte mänskligt. Man kände sig som en kriminell i ett fängelse.

Sara fick efter några dagar på förvaret bli förflyttad till en liten stad i norra Sverige. Hon berättar om att hon inte kände sig säker i norra Sverige, där hon bodde i boende för utsatta kvinnor. Kvinnorna på boendet var heterosexuella, vilket fick Sara att känna sig obekvämd.

På boendet som Sara hade förflyttats till, hamnade hon i en konflikt med två kvinnor efter att de fick reda på hennes sexuella läggning. De sa fula ord när de gick förbi Saras rum och fick henne att må dåligt över sig själv. En dag när Sara stod upp för sig själv blev hon misshandlad av kvinnorna. När hon sa till personalen fick Sara ingen hjälp på grund av att mannen som ansvarade över boendet hade en relation med en av kvinnorna som hade misshandlat henne.

Sara försökte att ta sitt liv under denna period. Hon tog en överdos av tabletter och vaknade upp på sjukhuset nästa dag.

Jag behövde vara självständig. Jag mådde psykiskt och fysiskt dåligt. Allting jag kunde tänka på var att jag ångrade att jag sökte asyl i Sverige. Det här måste varit den värsta perioden i mitt liv.

När Sara blev förflyttad till södra Sverige, började saker och ting äntligen att bli bättre. Där kunde hon vara sig själv och ta kontakt med flera hbtqi-organisationer.

När det kommer till intervjuprocessen hade Sara bra förutsättningar, då hennes handläggare är specialiserad inom hbtqi-ärenden. Under första intervjun blev Sara tilldelad en tolk som var homofobisk och som inte ens tittade på henne när hon pratade. Hon kände ingen skam för att prata om hennes sexualitet och det hon gått igenom framför tolken. Under andra intervjun blev hon tilldelad en tolk som inte pratade samma dialekt. Dialekter skiljer sig mycket inom arabiskan.

Jag behövde tänka på varenda ord jag sa på arabiska för att få tolken att förstå vad jag sa och för att inte bli missförstådd. Men det gick inte bra, eftersom språkbarriären var stor och båda tolkarna var homofober.

När Sara bad om sitt utredningsprotokoll efter några dagar hittade hon många fel i översättningen och många påståenden som inte stämde. Sara kontaktade handläggaren för att ändra på protokollet, vilket kändes påfrestande för henne.

Första intervjun ställdes många allmänna frågor och den andra fick jag gå in mer i detalj om mina tankar och känslor för att få en bild på vad jag gått igenom. Det var väldigt jobbigt att gå in i detalj om allt. Jag ville inte sätta på mig någon offerkofta och var helt ärlig med allting.

När Sara tittar tillbaka på allting hon gått igenom är det många blandade känslor som dyker upp, och enligt henne var den långa väntan på ett besked som var mest psykiskt påfrestande.

Allt i början handlade om att vänta. Jag mådde dåligt, tog medicin, hade sömnproblem, och kunde inte jobba eller studera. Jag kände inte mig normal som andra i min ålder. Du vaknar, äter, och sover igen. Det kändes som att alla som hade uppehållstillstånd var värda något, och att de inte som inte hade det var inte värda något alls.

Sara fick så småningom kontakt med RFSL Ungdom. Av RFSL Ungdom fick hon en biljett till Stockholm Pride. Det är en sommar som hon aldrig glömmer.

Om det inte hade varit för RFSL Ungdom, hade jag inte klarat mig under asylprocessen. De hjälpte mig att få juridisk rådgivning inför mina intervjuer, läsa brev, förstå asylprocessen och fanns där som stöd hela vägen. Jag fick dessutom gå till deras mötesplats för unga nyanlända hbtqi-ungdomar där vi fick göra massa aktiviteter och träffa andra medlemmar, vilket kändes otroligt bra då man fick en paus från allt det jobbiga. Under mitt första Pridefirande kände jag mig väldigt emotionell, då många tankar dök upp i huvudet. Mitt liv förändrades den dagen. Jag kände mig normal, sedd av människor, och en solidaritet bland människor. Paraden var magisk. Men samtidigt dök även tankarna om jag fick stanna eller inte. Vad skulle hända senare?

Efter den långa väntan fick Sara äntligen sitt uppehållstillstånd. Nu kan hon fokusera på sitt välmående och sin framtid. Hon berättar att hon är stolt över den hon är och att det går att blicka framåt för framtiden.

Davids berättelse

David flydde sitt liv från Marocko, där han fruktade för sin säkerhet på grund av sin sexuella läggning.

Jag hade mycket problem i Marocko på grund av min sexuella läggning. Jag levde i en hederskontext och det var strikt hemma. Glömmer dessutom aldrig den dagen det kom fram till familjen att jag var gay. Jag blev knivhuggen i magen av min egen styvbror för att jag drog skam över familjen. Han försökte döda mig.

David flydde till Dubai med hopp om att undkomma sin svåra sits. Men även där kunde Davids styvbror hota hans säkerhet. Styvbrodern berättade för alla i Davids närhet om hans sexuella läggning, vilket resulterade till att han återigen behövde ge sig på flykt.

Han kom fram till Sverige under vintern 2019. Vid ankomsten letade David efter en polis som hjälpte honom till ett rum där han fick svara på några frågor. Han blev sedan skickad till Migrationsverket där han fick ta fingeravtryck och lämna in uppgifter.

Jag minns att jag fick ett häfte med tio sidor material på arabiska, där det fanns info om asylprocessen. Jag fick sedan ha en intervju i en timme med en handläggare. Jag minns att jag var väldigt trött och yr, då jag knappt fått vila eller landa in i allt.

David fick sova i ett boende på Telefonplan, där han bodde i två dagar tills han fick åka vidare till Boden. David hade hopp om att nu allting skulle bli bättre.

Jag mådde så bra när jag fick komma till Sverige, då jag äntligen kunde få vara mig själv. Inte behöva vara rädd för att någon skulle vara efter mig. Men det var svårt att leva som öppet gay i en småstad som Boden. Jag bodde med tre andra män, som jag inte kände mig bekväm med på grund av att de kom från samma kultur som mig och dessutom var heterosexuella. Jag fick ta emot massa kränkande kommentarer och det var ingen som hjälpte mig.

David var mycket aktiv med att söka jobb under denna tid och hittade till slut ett i Värnamo. Han flyttade dit i hopp om att få det bättre ställt. Det han inte visste var att han skulle blir lurad av mannen som gett honom jobbet. David fick göra obetald praktik i tre veckor. När han började arbete fick han inte betalt på två månader.

Det var hemska förhållanden och jag slet verkligen för att ändra på min situation. Min chef fick så småningom reda på min sexuella läggning, och det var då han började behandla mig illa samt slog mig vid flera tillfällen. Till slut slängde han ut mig på gatan.

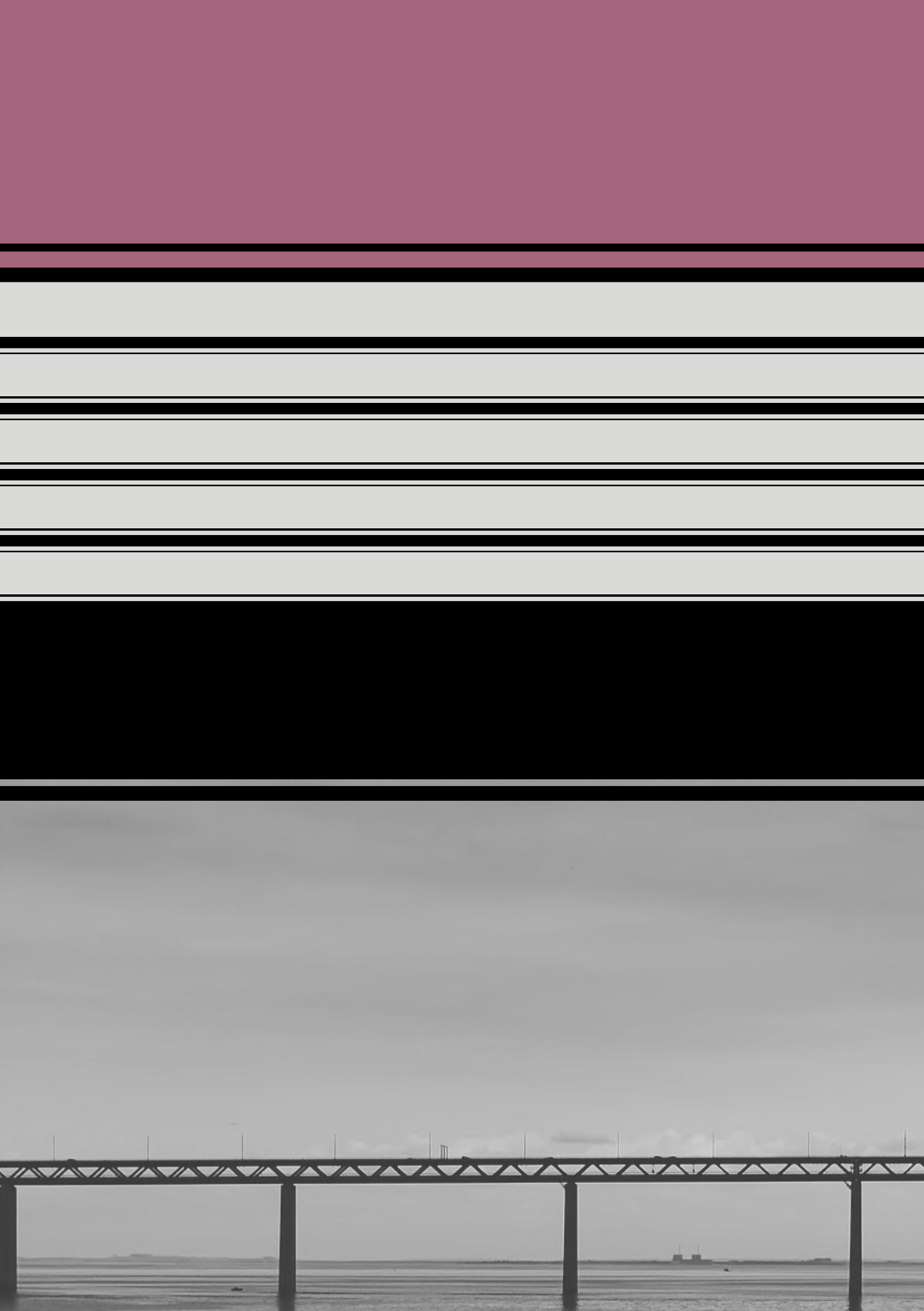
När David blev hemlös sökte han hjälp hos Migrationsverket, men fick inte den hjälpen han behövde. Migrationsverket försökte flytta David till en småstad igen, vilket han vägrade på grund av hur illa behandlad han blivit av människor i Boden.

Idag bor David hos en vän i Arboga.

Jag är orolig över framtiden, jag vet inte ens vad som kommer att hända imorgon. Jag vet inte var jag ska bo. Jag vet inte om jag får stanna i landet eller inte. Jag tar en dag i taget och försöker överleva.

David har hittills haft en intervju och väntar på en till från Migrationsverket, som han inte har någon aning om när den sker.

Jag kan inte så mycket om asylprocessen då jag fortfarande är ny i Sverige. Men jag får stöd från RFSL Ungdom. Jag hittade RFSL Ungdom i Boden när jag hittade broschyrer en dag. Jag gick hem för att söka upp organisationen, och registrerade mig som medlem. Idag har jag fått möjligheten att komma till Stockholm för att gå på mötesplatsen och träffa andra som mig.

Vi har fått ta del av tre av våra medlemmars berättelser och kommer nu att gå över till den rättsliga studien. Varför blanda ihop dessa perspektiv? Varför inte göra en rättslig studie separat? Blir det inte förvirrande? Jo, det stämmer. Det är just därför vi har valt att sätta samman en rapport med båda perspektiven. Rapporten speglar de två parallella verkligheter som våra medlemmar lever i. Den upplevda och den juridiska.

Användandet av tillförlitlighetskriterier i hbtq-ungdomars asylärenden

En rättslig granskning av
Migrationsverkets beslut och
domar från migrationsdomstolarna

Hbtq eller hbtqi?

RFSL Ungdom är Ungdomsförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queeras och intersexpersoners rättigheter. Förkortningen för gruppen är hbtqi-personer. Trots detta kommer begreppet hbtq kommer att användas i granskningen. Migrationsverket och migrationsdomstolarna använder förkortningen hbtq-personer och inkluderar inte intersexpersoner i deras arbete med hbtq-frågor.¹ Att använda förkortningen hbtqi om deras arbete vore därför missvisande. Av denna anledning och trots att RFSL Ungdom inkluderar intersexpersoner i hbtqi-begreppet kommer förkortningen hbtq att användas.

¹ Intersex är en medicinsk diagnos när en persons kropp inte går att könsbestämma enligt samhällets normer. Det kan bland annat gälla vilka kromosomtyper en person har, nivå av könshormoner eller utseende på könsorgan.

Sammanfattning

Bedömningen om tillförlitlighet och trovärdighet är central i alla typer av asylärenden. I hbtq-ärenden kan fokus ligga på att avgöra om den sökande är tillförlitlig och trovärdig i sina uppgifter om sexuell läggning och/eller könsidentitet - om hen tillhör gruppen hbtq-personer och därför riskerar förföljelse vid ett återvändande till hemlandet. De vanligaste kriterier som Migrationsverket använder i tillförlitlighets- och trovärdighetsbedömningar rörande hbtq-personer är detaljrikedom, konstanskriteriet, allmän trovärdighet som påverkar tillförlitligheten samt realismkriteriet. Ett vetenskapligt beslutsstöd har tagits fram av Göteborgs universitet för att stödja Migrationsverkets personal att fatta korrekta beslut på goda grunder. Användandet av kriterierna följer dock inte rekommendationerna i beslutsstödet - gällande både kriterier och tillämpningen av dessa. Denna granskning visar att det finns typer av ärenden och bedömningar som inte benämns i beslutsstödet och där kriterierna enligt denna granskning blir olämpligt tillämpade. Tillämpningen av detaljrikedomskriteriet, konstanskriteriet, kriteriet om allmän trovärdighet och realismkriteriet i hbtq-ärenden samt andra ärenden där inre processer och identitetsresor ska redogöras för är problematisk utifrån ett normkritiskt perspektiv. Användandet av kriteriet om allmän trovärdighet samt realismkriteriet är vanligt i bedömningarna trots att användningen av detta inte rekommenderas i beslutsstödet.

Inledning

Newcomers Youth har erbjudit juridisk rådgivning för asylsökande, nyanlända och papperslösa hbtq-ungdomar sedan 2016. Projektet har sedan start haft en anställd asyljurist och den juridiska rådgivningen är kostnadsfri. Under 2018 utvecklade Newcomers Youth konceptet "Intervjuträning" där en jurist går igenom hur en asylutredning med fokus på hbtq och tillhörighet till grupp går till.

Våra erfarenheter av att ha stöttat våra medlemmar innan asylutredning, läst igenom protokoll efter avslagsbeslut och/eller förberett dem inför muntlig förhandling i domstol är att det är mycket svårt att bli trodd som hbtq-person från länder där risken för förföljelse av hbtq-personer generellt inte ifrågasätts av Migrationsverket eller migrationsdomstolarna. Det som är fokus i bedömningen blir huruvida de tillhör gruppen hbtq-personer eller inte, där många vi har stöttat har upplevt att de inte blir trodda. Migrationsverket och migrationsdomstolarna anser att de inte kan göra sannolikt att de tillhör gruppen hbtq-personer. Detta trots att ungdomarna har fått hjälp av Newcomers Youth samt ibland även har ett engagerat offentligt biträde och/eller kontaktpersoner.

Frågorna för att komma fram till om en person tillhör gruppen hbtq-personer rör ofta känslor och den inre process som Migrationsverket och migrationsdomstolarna anser vara något som en

hbtq-person bör ha genomgått och därmed kunna resonera kring. Det kan även handla om att berätta om erfarenheter av relationer eller drömmar om framtiden kopplade till ens sexuella läggning eller könsidentitet. Trots att ungdomarna har kunnat svara på frågor om insikten om sin sexuella läggning eller könsidentitet, eventuella tidigare relationer och drömmar om framtiden så handlar besluten ofta om att de ändå inte varit tillräckligt detaljerade. Detta har initierat en fråga i verksamheten, i synnerhet det juridiska och politiska arbetet kring asyl och hbtq; vad är tillräckligt detaljerat? Vad säger forskningen om detta tillförlitlighetskriterium? Hur vanligt är det att avslag baseras på just detta kriterium? Vilka övriga kriterier är vanliga inom bedömningen av dessa ärenden?

Det finns viss forskning kring detta område inom asylrätten och även andra typer av studier, men det skulle behövas mer. Utifrån Newcomers Youth erfarenheter står rättstillämpningen inför stora utmaningar för att göra dessa typer av prövningar helt och hållet rättssäkra. Kärnan i den existerande rättsliga forskningen kring ämnet bör därför vara att granska hur rättssäkerheten ska kunna garanteras – vid förutsättning att asylprövningen som den fungerar idag är ett system som kommer att bestå. Denna granskning syftar till att bidra med kunskap om vilka och hur tillförlitlighetskriterier används i asylprövningen rörande hbtq-ärenden.

Migrationsverket har sedan 2018 varit en, av regeringen utsedd, hbtq-strategisk myndighet som i sin verksamhet ska främja hbtq-personers lika rättigheter.

Migrationsverket listar i den senaste årsredovisningen från 2019² på vilka sätt de har försökt uppnå detta mål, exempelvis genom insatser som syftar till att bredda och fördjupa kunskaperna hos medarbetarna inom den operativa verksamheten, bland annat genom att fördubbla kapaciteten att utbilda personal inom asylprövningsverksamheten. Migrationsverket har även omarbetat handlägningsstödet för hbtq-ärenden inom asylprövningen. Systemet med så kallade hbtq-specialister togs bort vid årsskiftet och i och med detta kommer ordinarie beslutsfattare från årsskiftet 2019–2020 att ansvara för kvaliteten i hbtq-ärenden. Förändringen syftar, enligt Migrationsverket, till att på ett mer långsiktigt hållbart sätt ge ett förutsebart och enhetligt beslutsfattande med hög rättslig kvalitet. Sedan 2018 har RFSL Ungdom, tillsammans med RFSL, haft dialogmöten med Migrationsverket med fokus på att öka kvaliteten i myndighetens arbete. Dessa möten är en del av Migrationsverkets utvecklingsarbete. Migrationsverket har även deltagit i RFSL Ungdoms programpunkter på Stockholm Pride samt i Newcomers Youths internationella projekt Not Alone in Europe.

Denna granskning syftar till att studera hur tillförlitlighetskriterierna används i hbtq-ärenden. RFSL Ungdom har, genom den dialog som hållits med Migrationsverket under de gångna två åren, kommit att förstå att viljan om en rättsäker och tryggt asylprocess för alla finns hos myndigheten. När det kommer till den rättsliga tillämpningen och de juridiska aspekterna av situationen för RFSL Ungdoms målgrupp finns det en

² Migrationsverket (2019) Årsredovisning

problematik som inte bara är nationellt lokaliserad, vilket senare kommer att redogöras för. Vår förhoppning är att diskussionen hur dessa ärenden kan bedömas rättssäkert ska välkomnas av Migrationsverket och andra aktörer och att denna studie kan bidra till en positiv rättsutveckling.

Bedömning av hbtq-personers asylärenden

Skillnaden mellan hbtq-ärenden och andra typer av asylärenden är att huvudfokus i bedömningen ofta ligger i huruvida personen tillhör gruppen hbtq-personer eller inte. Förenklat sett och upplevelsen hos den asylsökande som ofta inte har en djupare insyn i asylprövningen är att rättstillämparen avgör om den asylsökande har bevisat om hen är hbtq-person eller inte. Förutsättningarna för att kunna göra en sådan bedömning på en vetenskaplig grund och med en rättssäker metod är minst sagt utmanande. Här följer en genomgång hur bedömningen fungerar.

Oavsett vilka skäl en person har att söka asyl är det den asylsökande som har bevisbördan, d.v.s att det ligger på den asylsökandes ansvar att göra sannolikt att hen riskerar att utsättas för förföljelse eller annan typ av skyddsgrundande behandling vid ett återvändande till hemlandet.

Den centrala bevisningen i en asylprocess är den muntliga berättelsen – den asylsökandes muntliga utsaga

som ges under asylutredningen. På grund av principen om fri bevisföring i svensk rätt finns det inga hinder för att övrig bevisning också kan lämnas in. All bevisning värderas innan beslut, så även den muntliga utsagan. Vid bedömning av den muntliga utsagans tillförlitlighet används olika kriterier för att komma fram till om den asylsökande har gjort sannolikt att hen riskerar att utsättas för skyddsgrundande behandling vid en utvisning till landet som personens ärende prövas mot.

Under en asylutredning ska en asylsökande redogöra för varför hen behöver skydd. När en person söker asyl av politiska skäl förväntas hen kunna berätta om sitt politiska engagemang och åsikter, detsamma gäller religiösa skäl som konvertering. När det gäller risk för förföljelse på grund av sexuell läggning eller könsidentitet gäller samma principer. Som asylsökande måste du göra sannolikt att du tillhör gruppen homosexuella, bisexuella, transpersoner eller queera och därmed riskerar förföljelse i hemlandet på grund av detta. Svårigheten uppstår när det gäller att kunna göra tillhörigheten till gruppen sannolik. Migrationsverkets personal ska utgå ifrån UNHCR:s riktlinjer, internationell och nationell praxis och andra rättskällor för att fatta korrekta beslut, men har även interna styrdokument till stöd för en rättssäker bedömning. Ett exempel på ett sådant styrdokument är det rättsliga ställningstagandet gällande prövning av hbtq-ärenden inom asylprocessen. I detta dokument finns bindande riktlinjer som personal som arbetar med asylprövning på Migrationsverket (i första hand handläggare och beslutsfattare) ta hänsyn till inför varje ärende där dessa frågor har eller kan komma att aktualiseras.

Ur Migrationsverkets rättsliga ställningstagande

Migrationsverket ska ta hänsyn till:

- Att synen på sexuell läggning och könsidentitet skiljer sig mellan olika kulturer och de begrepp som används i Sverige och andra västerländska länder har kanske ingen motsvarighet i den sökandes hemland. För många kan det vara svårt att prata om frågor som rör sexuell läggning och könsidentitet.
- Att upplevelserna och känslorna inför sin läggning eller identitet är högst personliga och att det inte finns ett rätt eller fel svar på frågorna.
- Att en sökande beskriver sig själv påverkas dock till exempel av sökandens sociala eller kulturella bakgrund, kön, etnicitet eller ålder. Vissa personer kan också känna skam över sin läggning eller könstillhörighet vilket kan medföra att personen inte själv identifierar sig som t.ex. homosexuell eller transperson.
- Att religion i vissa fall medföra att hbt-personer³ har en komplex och kanske ambivalent hållning till sin egen identitet.⁴

³ Migrationsverket använder vanligtvis förkortningen hbtq.

⁴ Migrationsverket, *SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck.*

En asylutredning gällande hbtq-skäl berör olika delar av en asylsökandes ärende. I denna granskning kommer fokus att ligga på den del där personen ska göra sin tillhörighet till gruppen hbtq-personer sannolik. När det gäller denna del av bedömningen ställer utredaren ofta frågor hur den asylsökande kom till insikt med sin sexuella läggning eller könsidentitet, erfarenheter av samkönade relationer samt hur personen vill leva sitt liv i framtiden (t.ex. vilja gifta sig med partner av samma kön). Frågorna syftar till att ge den asylsökande möjlighet att göra sin tillhörighet till gruppen hbtq-personer sannolik. Frågorna är utformade i syfte att få personen att berätta om sitt liv, känslor, tankar och reflektioner som hen har haft i egenskap av att vara hbtq-person. Dessa frågor blir ofta det huvudsakliga fokuset när det för prövningar mot länder där det av Migrationsverket eller migrationsdomstolarna inte ifrågasätts att det föreligger en generell risk för förföljelse.

Efter asylutredning fattas ett beslut. När en hbtq-person riskerar förföljelse på grund av sin sexuella läggning eller könsidentitet fattas ett beslut om att bevilja flyktingstatus och därmed uppehållstillstånd. Flyktingstatus är den enda grunden som kopplar ihop risk för förföljelse med specifika grunder. Förutom sexuell läggning och könsidentitet kan det röra sig om politisk eller religiös övertygelse eller etnisk bakgrund. Ett avslagsbeslut kan innebära att personen har gjort sannolik att hen tillhör gruppen hbtq-personer, men att situationen för hbtq-personer eller den personliga hotbilden inte är tillräcklig eller att personen inte har kunnat göra sannolikt att hen tillhör gruppen hbtq-personer och dennes uppgifter kring detta inte anses tillförlitliga.

Den ovan beskrivna metoden belyser på vilka sätt ett hbtq-ärende skiljer sig från övriga asylärenden. Det finns dock likheter med andra ärendetyper som också berör inre processer och identitetsfrågor, t.ex. konvertitärenden. I andra typer av asylärenden används tillförlitlighetskriterierna för att verifiera ett påstått händelseförlopp, t.ex. ett inkommet hot eller tidigare utsatthet. I dessa ärenden handlar det om inre händelseförlopp som inte kan jämföras mot en objektiv sanning (det som faktiskt hände).

Syfte

Bevisvärdering av muntliga utsagor är centralt inom asylprövningen, inte minst på grund av att den muntliga berättelsen ofta är den enda bevisningen i ärendet. Migrationsverket och domstolarna som hanterar migrationsärenden står inför utmaningen att värdera en enskilds utsaga och bedöma sannolikheten av det den sökande uppger till stöd för sin ansökan. Konsekvenserna vid en felaktig bedömning kan vara livsavgörande. Stöd till handläggare och beslutsfattare på Migrationsverket ges i stöd av det vetenskapliga beslutsstöd som tidigare omnämnts.⁵ Härutöver har en del utbildningsinsatser

⁵ Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

gjorts på Migrationsverket, varav den senaste stora satsningen var Asylrättens kärna.⁶ Migrationsverket har i uppdrag att värna asylrätten och fatta beslut av hög rättslig kvalitet.⁷

Syftet med denna granskning är inte att granska huruvida besluten eller domarna har varit korrekta. Istället ska granskningen belysa vilka som är de vanligast förekommande grunderna för att en asylsökande inte lyckas göra sin tillhörighet till gruppen hbtq-personer sannolik – vilka tillförlitlighetskriterier som avslagsbeslutet grundar sig på. Syftet är även att undersöka hur en muntlig utsaga som rör hbtq-skäl värderas samt att föra en diskussion om hur rättssäkra dessa bedömningar är och kan vara.

Frågeställningar

- Vilka tillförlitlighetskriterier är de vanligast förekommande i bevisvärderingar rörande sexuell läggning eller könsidentitet?
- Hur värderas muntliga utsagor rörande hbtq-skäl utifrån de vanligast förekommande tillförlitlighetskriterierna?

⁶ Inom ramen för projektet skall 300 handläggare och beslutsfattare utbildas i värdering av muntlig utsaga och bedömning av framtida risk. Migrationsverket, *Asylrättens kärna*, <https://www.migrationsverket.se/Andraktorer/EU-fonder/Beviljade-projekt/Flikar/Asyl/Asylrattens-karna.html>, (Tillgänglig 2020-09-07)

⁷ Förordning (2019:502) med instruktion för Migrationsverket

Med granskningens undersökningsområde kan en rättslig debatt gällande trovärdighets- och tillförlitlighetsbedömningar inom asylprövningen och användningen av tillförlitlighetskriterier fortsätta – den som redan påbörjats genom forskning och studier utförda av civilsamhället och inte sällan av journalistisk media dessutom. De övergripande syftet är att ständigt ifrågasätta hur rättssäkerheten kan tryggas och i synnerhet för de mest utsatta och sårbara grupperna bland asylsökande.

Urval och metod

Det går inte att begära ut hbtq-ärenden från Migrationsverket eftersom asylskäl såsom sexuell läggning och könsidentitet inte får registreras. Det finns ingen mer effektiv metod att begära ut samtliga ärenden där beslut har tagits under en viss period och manuellt sortera ut hbtq-ärenden.

För att få fram relevanta ärenden har den särskilda tjänsten JP Migrationsnet⁸ från databastjänsten JP Infonet använts och genom att prenumerera på domar innehållandes nyckelordet "hbtq" har 453 ärenden kunnat samlas in. Granskningen innehåller ärenden där

⁸ JP Migrationsnet, <https://www.jpinfonet.se/webbtjanster/migration/jp-migrationsnet/> (tillgänglig 2020-09-21)

beslut hos Migrationsverket fattades mellan åren 2017-2019. I majoriteten av de utvalda ärendena innehöll domarna det tidigare beslutet från Migrationsverket bifogat. Det är domar som har publicerats på JP Migrationsnet mellan mars 2018 och juni 2019.

För att få ett tydligt ungdomsperspektiv har endast ärenden som rör personer födda från 1998 och yngre inkluderats i granskningen. Personer som har haft sekretessbelagda personuppgifter i sina beslut har inte inkluderats i granskningen, eftersom det inte går att basera statistik gällande ålder utifrån dessa ärenden. Personerna har inte sökt asyl tillsammans med någon partner eller familj och fått sitt beslut från Migrationsverket huvudsakligen under åren 2018-2019. Totalt har 29 ärenden granskats. Detta är ett relativt litet urval i jämförelse med grundmaterialet. Två huvudorsaker till detta är att en stor del av ärendena har sekretessbelagda uppgifter samt att granskningen har ett snävt åldersspann. Dessa urvalskriterier har dock lett till en samling av ärenden som är likvärdiga och därför intressanta att jämföra. Därmed är det också lättare att upptäcka återkommande tendenser i Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas bedömning. Ärendena i granskningen rör endast personer som kommit som ensamkommande barn till Sverige. Vid tidpunkten för Migrationsverkets beslut bedöms dock alla utom en som vuxna.

Inga personer som har uppgett att de identifierar sig som kvinnor finns representerade bland de utvalda ärendena. Det kan bero på att andelen kvinnor som söker asyl

generellt är lägre.⁹ Det kan även bero på att det finns kvinnor som har begärt sekretessbelagda personuppgifter och deras ärenden har därför inte inkluderats i granskningen.

I beslutsstödet som omnämns i avsnittet om tidigare forskning har ett antal tillförlitlighetskriterier kartlagts och värderats. Utifrån dessa olika kriterier har besluten och domarna granskats för att identifiera vilka kriterier som används i hbtq-ärenden. På samma sätt har Asylrättscentrum lagt upp sin granskning av användandet av tillförlitlighetskriterier. Asylrättscentrums granskning har ingen tematisk vinkling utan utgår från asylärenden av alla slag och innehåller även ett större antal ärenden.

I syfte att analysera hur muntliga utsagor värderas utifrån tillförlitlighetskriterierna har även tidigare studier, granskningar och forskning på området inhämtats, i syfte att komplettera den kvantitativa delen av granskningen med en rättsanalys.

⁹ Migrationsverket, *Inkomna asylansökningar 2016 - 2020*, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html> (tillgänglig 2020-06-08)

Tidigare granskningar av hbtq-ärenden och tidigare forskning

Analysrapport och årsredovisningar från Migrationsverket

Migrationsverket gör regelbundet interna granskningar av fattade beslut i syfte att granska den rättsliga kvalitén. År 2017 publicerades en tematisk analysrapport med fokus på hbtq-ärenden.¹⁰ Underlaget är precis som i denna granskning inte statistiskt säkerställt med anledning av att ärendegruppen inte är sökbar i Migrationsverkets datasystem. Totalt sett granskades 190 ärenden varav 155 gällde cismän, 35 gällde ciskvinnor och fem gällde transpersoner.

Eftersom denna granskning fokuserar på att identifiera tendenser inom bevisvärdering och tillförlitlighetsbedömningar är det relevant att lyfta vad Migrationsverket i analysrapporten från 2017 lyfte som problematiskt inom detta område. I analysrapporten lyfts bland annat att det fanns problem med ett flertal bifallsbeslut som har mallartade motiveringar gällande tillförlitligheten. Även när det gällde avslagsbesluten hade tillförlitligheten och trovärdigheten i vissa ärenden prövats genom vaga motiveringar som saknade grund i utredningsmaterialet och inte tar individuell hänsyn eller reflekterar över sökandes individuella omständigheter.¹¹

¹⁰ Migrationsverket (2017) *Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av asylärenden där hbtq-skäl prövats*

¹¹ *Ibid.* s. 9

Ur Migrationsverkets analysrapport:

Uppföljningsgruppen kan konstatera att cirka 61 % av bifallsärendena har en korrekt utgång, 20 % har en felaktig utgång och 19 % har en diskutabel utgång.

Uppföljningsgruppen kan vidare konstatera att 79% av avslagsärendena har en korrekt utgång, 15% en felaktig utgång och 6 % en diskutabel utgång. Migrationsdomstolarna har ändrat utgången i 12% av de avslagsbeslut som överklagats. [...]

En delförklaring till resultatet är att prövningen av asylskäl om sexuell läggning innehåller svåra avvägningar om tillförlitlighet och trovärdighet. Eftersom det är individuella bedömningar, där hänsyn ska tas till förhållandena i andra länder finns det också ett visst bedömningsutrymme i bevisvärderingen – både för beslutsfattaren, för domstolen och för den expert som gjort uppföljningen. Men, även med hänsyn till dessa förklaringar, är resultatet tydligt: det finns en förbättringspotential[.]¹²

¹² Ibid. s. 12

Statistiken som Migrationsverket presenterar skiljer sig även från den generella statistiken som finns presenterad i Migrationsverkets årsredovisningar. I årsredovisningen från 2017¹³ - samma år som den tematiska analysrapporten av hbtq-ärenden¹⁴ är utgången i 4 % av de granskade ärendena inkorrekt samt 10 % är utgången diskutabel. Detta är dock bifalls- och avslagsbeslut sammanräknat. Ändringsfrekvensen för hbtq-ärenden var 12 % (ändring till bifall) och i den generella uppföljningen var den 8 % (ändring till bifall). Generellt har ändringsfrekvensen ökat under 2018 och 2019, men detta kan härledas till tillämpningen av den nya gymnasielagen¹⁵.

Civilsamhällets granskningar

Granskning av tillförlitlighetskriterier

Asylrättscentrum (dåvarande Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar) publicerade under 2019 en granskning av vilka tillförlitlighetskriterier som används av Migrationsverket¹⁶. Syftet var att ta reda på vilka som är de vanligaste kriterierna inom ramen för Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar. Resultaten

¹³ Migrationsverket (2017) Årsredovisning, s. 50ff

¹¹ Det finns ingen mer uppdaterad statistik gällande utfall i hbtq-ärenden.

¹⁵ Migrationsverket (2018) Årsredovisning s. 71 , Migrationsverket (2019) Årsredovisning, s.86

¹⁶ Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser.*

pekade mot att de vanligaste kriterierna är detaljriktighet samt motstridiga uppgifter, vilket har grund i den beteendevetenskapliga forskning som Migrationsverkets beslutsstöd för värdering av muntliga utsagor bygger på¹⁷. Även trovärdighet som påverkar tillförlitligheten i en del av ärendena. I Asylrättscentrums granskning lyftes exemplet om olika uppgivna identiteter fram. Inom ramen för denna granskning rör trovärdighetsbristerna uteslutande de om sent anförande.

Asylrättscentrum granskade förekomsten av olika tillförlitlighetskriterier i bedömningen av de asylsökandes berättelse om sina skyddsskäl. Utifrån beteendevetenskaplig forskning diskuterade de kriterierna som används som är rimliga att beslutsfattare använder sig av och vilka det saknas vetenskapligt stöd för att använda. Syftet var liksom i denna granskning inte att granska asylutredningar för att bedöma beslutets korrekthet. Till skillnad från i Migrationsverkets analysrapport – eftersom Migrationsverket även hade tillgång till protokollet från asylutredningen i deras granskning. Asylrättscentrum ville lägga grunden för fortsatta granskningar på ämnet värdering av muntliga utsagor där den typen av frågor skulle kunna behandlas. I denna granskning kommer tillämpandet av dessa kriterier problematiseras från ett hbtq-perspektiv.

¹⁷ Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

Forskning

Vetenskapligt beslutsstöd för migrationsärenden

Den forskning som Asylrättscentrum använder som analysreferens är ett vetenskapligt beslutsstöd som har tagits fram av den psykologiska institutionen på Göteborgs universitet.¹⁸ Beslutsstödet har tagits fram för att stödja handläggare och beslutsfattare i bevisvärdering av muntliga utsagor. Beslutsstödet behandlar frågan om hur de olika tillförlitlighetskriterierna bör användas och utgöra underlag för en bedömning av en muntlig utsaga. Beslutsstödet kommer att utgöra en analysreferens för resultaten i denna granskning, i likhet med Asylrättscentrums granskning.

Granskning av ärenden som rör barn med hbtq-asylskäl

I en forskningsartikel publicerad 2018 och senare publicerad i *Journal of Refugee Studies* skriver forskarna Daniel Hedlund och Thomas Wimark gällande Migrationsverkets bevisvärderingar i hbtq-ärenden som rör ensamkommande barn.¹⁹ Hedlund och Wimark valde metoden att begära ut samtliga asylbeslut som rörde barn från ett specifikt år (2011) vilket totalt sett var 2321 stycken. Ärenden som rörde hbtq-skäl sållades sedan ut och resulterade i ett underlag på totalt 16 ärenden. 13 stycken var pojkar och tre flickor. Samtliga hade sökt asyl relaterat till sin sexuella läggning. Totalt beviljades 11 flyktingstatus och fick därmed troligtvis asyl med

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Wimark, Thomas & Daniel Hedlund (2018) *Unaccompanied Children Claiming Asylum on the Basis of Sexual Orientation and Gender Identity*, *Journal of Refugee Studies*, Vol. 32 Nr.2, s.257-277

anledning av risk för förföljelse på grund av sexuell läggning.

Syftet med Hedlund och Wimarks studie var att kartlägga ensamkommande barns asylskäl kopplade till sexuell läggning och könsidentitet samt att granska hur Migrationsverket bedömer trovärdigheten av dessa asylskäl. Det huvudsakliga resultatet var att Migrationsverkets personal styrdes av homonormativa och homonationalistiska²⁰ ideal i deras bedömning och beslutsfattande. Vilket underbyggde resultat från tidigare studier som Hedlund och Wimark presenterade i studien. Författarna lyfte även upp, som tidigare forskning lyft fram, att asylsökanden med hbtq-skäl förväntas att bevisa att de är i linje med homonormativa hbtq "out and proud" identiteter. Ett exempel som presenteras i studien är att påståenden om homofobiska strukturer, maktutövande eller förtryck i de asylsökandes hemländer och från personer i samhället eller familjen ifrågasätts inte. När det gäller motsatta erfarenheter och upplevelser, t.ex. att ha fått hjälp att fly, ifrågasätts tillförlitligheten av uppgifterna kraftigt och bedöms som osannolika.

²⁰ Ibid, s. 261f: Homonormativitet är en process där vissa aspekter av samkönade praktiker, önskningsar och identiteter blir acceptabla för allmänheten. Denna process har varit dualistisk. Å ena sidan har allmänheten tagit emot icke-hotande och avpolitiserade kommersiella identiteter. Däremot har andra sätt att vara och agera som inte upprätthåller de heteronormativa institutionerna förflyttats till det privata.

Homonationalism är ett koncept som beskriver en process där väst anser sig vara överlägsen i frågor som rör hbtq-rättigheter jämfört med icke-västerländska länder. De individer som passar in i den liberala och "västerländska" berättelsen om acceptabla sätt att agera, vara, tänka och framträda ingår i den nationella identiteten. Dessa individer måste sedan räddas från nationer som ses som intoleranta, homofoba och transfoba.

Internationella rapporter och forskning

Denna granskning kommer endast att beröra hur
 Migrationsverket och svenska migrationsdomstolar
 tillämpar tillförlitlighetskriterier i hbtq-ungdomars
 asylärenden. Diskussionen gällande tillförlitlighets- och
 trovärdighetsbedömningar i hbtq-ärenden pågår även
 internationellt och lyfts av internationella organisationer,
 civilsamhället och forskare. Här följer ett litet urval av
 internationella rapporter och forskning.

Rekommendationer från internationellt

forskningsprojekt

SOGICA - Sexual Orientation and Gender Identity Claims
 of Asylum: A European human rights challenge var ett
 fyraårigt internationellt projekt finansierat av Europeiska
 forskningsrådet (ERC). Projektet var baserat vid den
 juridiska fakulteten på University of Sussex, och hade
 som mål att producera den nödvändiga evidensbasen
 för en mer rättvis och human asylprocess för personer
 som söker asyl i Europa på grundval av deras sexuella
 läggning eller könsidentitet. Projektets syfte var att
 utforska de sociala och juridiska erfarenheterna hos
 asylsökande hbtqi-personer i hela Europa och att komma
 med rekommendationer hur europeiska asylsystem kan
 behandla SOGI-asylansökningar mer rättvist. Resultatet
 blev 30 rekommendationer. Nr 23: Rättsstillämpande
 myndigheter inte bör använda "stereotypa
 föreställningar" varken under intervjuerna eller i sina
 beslut. Nr 24: Att beslut alltför ofta fattas på ett försök
 att objektivt "bevisa" en sökandes sexuella läggning eller

könsidentitet och har en skeptisk inställning till påståendets äkthet och att rättstillämpande myndigheter bör tar bevisen, särskilt det personliga vittnesbördet, som lämnats in av de sökande som utgångspunkt för trovärdighetsbedömningen.²¹

EU-rapport om situationen för asylsökande med hbti-skäl

FRA (European Union Agency for Fundamental Rights) publicerade 2017 en rapport som utgjorde en granskning av situationen för asylsökande med hbti-skäl i 14 av EU:s medlemsstater (Sverige inkluderat). Rapporten granskar hur hbti-skäl utreds och bedöms av medlemsstaterna och redogör för tillgängliga kurser och vidareutbildningar för personal på asylprövande myndigheter inom EU. Bland de huvudsakliga slutsatserna i rapporten är att representanter för civilsamhället i de olika medlemsstaterna har lyft fram problematiken med stereotyper inom asylprövningen.

Komparativ granskning av EU-länders hantering av asylsökanden med hbtq-skäl

Forskningen är ett samarbete mellan den nederländska hbti-organisationen COC och Vrije Universiteit Amsterdam och är en komparativ granskning av EU-medlemsstaters och Europeiska staters hantering av asylsökanden med hbti-skäl och publicerades 2011.

²¹ SOGICA -Sexual Orientation and Gender Identity Claims of Asylum: A European human rights challenge (2020) Final Recommendations, <https://www.sogica.org/en/final-recommendations/>, (tillgänglig 2020-09-09)

Några av slutsatserna från granskningen är att det är stora skillnader mellan europeiska stater när det gäller hanteringen av dessa ärenden och att hanteringen brister på flera punkter och är under standard av vad som kan krävas av internationell och europeisk lag gällande mänskliga rättigheter och flyktingars rättigheter. I granskningen lyfts även trovärdighetsbedömningar upp som problematiska och att de asylprövande nationella myndigheterna förlitar sig på stereotyper i bedömningen av hbt-ärenden²².

Forskningsstudie gällande trovärdighetsbedömningar i Belgien

Studien presenterar problematik gällande bedömningarna av asylskäl kopplade till sexuell läggning och könsidentitet i Belgien, trots att Belgien anses vara en av de bättre länderna inom EU när det kommer till dessa bedömningar. Problematiken består i att bedömningarna av dessa skäl vilar på problematiska västerländska föreställningar och förväntningar. Men i intervjuer med personer som hade genomgått bedömningen framkom det att samtliga reproducerar bilden av deras hemländer som homofobiska och Belgien som "gay-friendly". Detta är något som i den akademiska litteraturen, som tidigare nämnts, har kritiserats som homonationalistiskt. Tvärtom hade de intervjuade omfamnat och identifierat sig med västerländska identitetsbegrepp. Detta kan dock ha att

²² Jansen, Sabine, Spijkerboer, Thomas (2011) *Fleeing Homophobia, Asylum Claims Related to Sexual Orientation and Gender Identity in Europe*, Vrije Universiteit Amsterdam

göra med vilka som har intervjuats och huruvida detta var en typ av narrativ och identitetsbegrepp som de använde redan innan de lämnade sina hemländer eller att det är en reflektion av vilka asylsökande som får sina ansökningar beviljade - eftersom de lyckades anpassa sin historia att passa in i det narrativ som den ansvariga myndigheten förväntar sig. Det senare visade sig troligt i komparativa intervjuer med papperslösa. Dessa narrativ och identitetsbegrepp kan dessutom inte längre sägas vara ett västerländskt narrativ eftersom det sedan länge har spridits globalt. Slutsatsen i artikeln är att de personer som har flytt till Belgien på grund av deras sexuella läggning eller könsidentitet inte ska tystas på grund av att de anklagas för att reproducera homonationalism och maktstrukturer. De som de facto bidrar till reproduceringen av dessa strukturer kan kritiseras utan att tysta personer med levda erfarenheter.²³

Norsk avhandling om tro- och tillförlitlighetsbedömningar i hbtq-ärenden

Det kan även vara intressant att se över forskning som står det svenska rättsystemet närmare i en komparativ jämförelse. I artikeln *Assessing sexual orientation-based persecution : a closer look at the Norwegian practices of asylum evaluation of gay and lesbian claimants*²⁴ har

²³ Dhoest, Alexander, (2017) Learning to be gay: LGBTQ forced migrant identities and narratives in Belgium, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 45, nr. 7, s.1075-1089

²⁴ Akin, Deniz. (2015) *Assessing sexual orientation-based persecution : a closer look at the Norwegian practices of asylum evaluation of gay and lesbian claimants*. *Lambda Nordica: Tidskrift om homosexualitet*. Vol. 20, nr 1, s. 21-42

Deniz Akin analyserat handläggarnas utgångspunkter inför utredning, frågor samt bedömningar utifrån intervjuer och inte färdiga beslut. Slutsatserna sammanställs tillsammans med annan forskning som gjorts på området med andra länders myndigheter som utgångspunkter. Akin gör iakttagelser som rör handläggarnas ovilja att fråga om sexuella erfarenheter och sexuellt beteende. Det är i linje med internationell praxis och UNHCR:s riktlinjer och en trend som har utstakats genom åren och som återfinns i många andra länders asylprövning av hbtq-ärenden. Akin hänvisar till flertalet studier där detta framkommit. Fokus på identitet, romantik istället för sexuellt beteende eller erfarenheter kan dock få konsekvenser för vilka som riskerar att falla utanför stereotypa bilden av "den trovärdige hbtq-personen" i myndigheternas ögon. Även detta är tydliga tecken på hur homonormativitet och homonationalism påverkar handläggares bedömningar i asylprövningen av hbtq-ärenden.²⁵

²⁵ Akin, Deniz (2016). *Queer asylum seekers: Translating Sexuality in Norway*. Journal of Ethnic and Migration Studies. Vol. 43, nr. 3, s 458-474

Ungdomarnas berättelser

En del av de intervjuade som sökt asyl i Sverige har flytt sina hemländer på grund av deras sexuella läggning. Under vistelsen i Sverige har de blivit placerade i olika boenden där många av de har blivit utsatta för diskriminering och hot.

Sofia

Det fanns gott om skäl till varför Sofia behövde asyl och skydd i ett annat land. Några av de viktigaste var att Sofias liv var i fara och hade många dödshot eftersom hon var offentligt öppen som transkvinna.

Jag blev diskriminerad offentligt i parlamentet av regeringen på den tiden, jag blev hemsökt av en kult och kunde inte få ett jobb på grund av den jag var.

Under hennes vistelse i Sverige bodde Sofia i en liten lägenhet tillsammans med en äldre man i en liten by i Dalarna.

Den mannen som jag bodde med var väldigt obekvämt att bo med mig. Det märktes att han var transfobisk genom hans blickar och sättet han undvek att prata med mig. Jag valde till slut att flytta ut därifrån.

Paul

Paul tvingades fly från Rwanda på grund sin sexuella läggning. Han minns dessa år som de mörkaste åren i sitt liv.

I Rwanda blev jag påkommen om min sexuella läggning, vilket orsakade mig många problem med min familj. De hade andra förväntningar på mig om att skaffa en familj med fru och barn. Jag var helt plötsligt en besvikelse i deras ögon. Jag kunde inte klara av det mer, vilket tvingade mig på flykt.

Tiden på boendet i norra Sverige var obehaglig för Paul.

Jag delade rum med fem män. Jag kunde inte sova på nätterna, det var som om jag var i Rwanda. Det var väldigt smutsigt och ohygieniskt. Man kunde inte ta sig någonstans. Jag hade ingen information eller någon att fråga om de simplaste sakerna. Det kändes som ett fängelse för människor från andra kulturer.

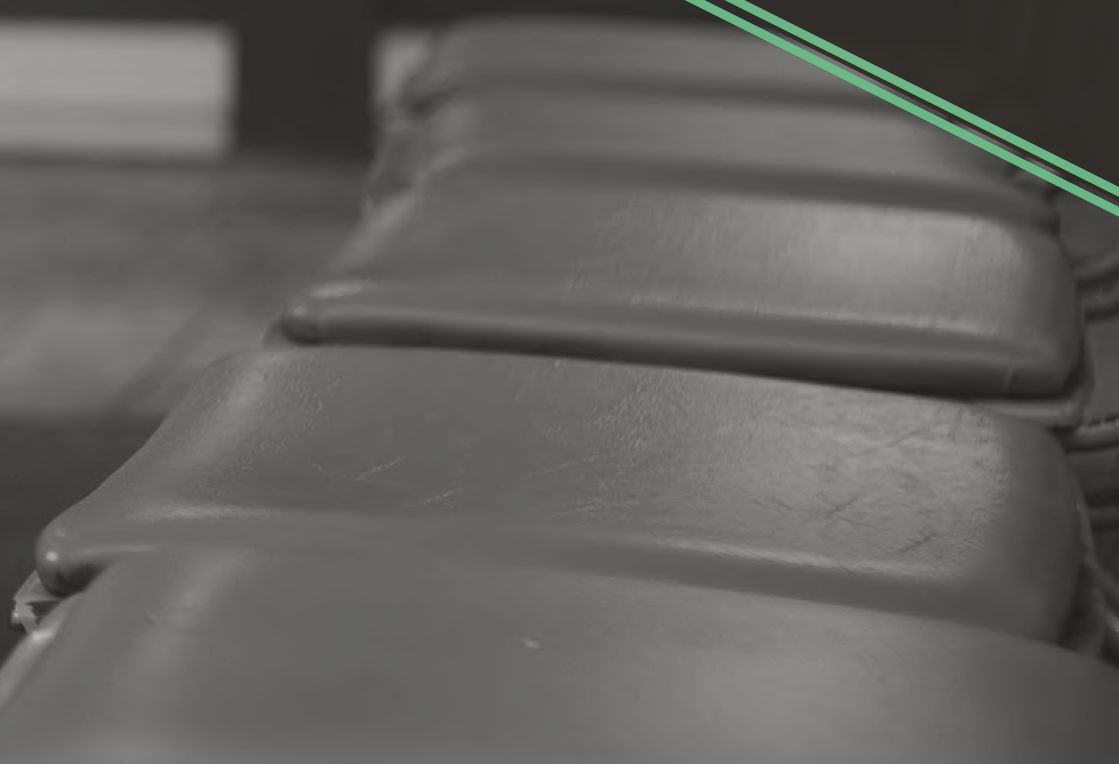
Hammodi

Boendet i Sundsvall var en mycket trygg och säker plats för Hammodi. Han träffade nya vänner som tog hand om honom och gick i skolan. En dag kom beskedet att han skulle bli förflyttad till ett annat boende, vilket han än idag har dåliga minnen av.

På det andra boendet blev jag kränkt av personal som sa mycket rasistiska saker till oss afghaner. De kallade oss för äckliga afghaner och parasiter. Jag mådde dåligt och det var inget jag kände man kunde göra. Vi tackade mest personalen och kände ingen lust att bråka med sådana människor.

Resultat

Detaljrikiedom

Migrationsverkets beslut

Samtliga avslag på tillförlitlighet är baserade på detaljrikiedom delvis eller till sin helhet hos Migrationsverket. Precis som framkommit i Asylrättscentrums granskning är detta det vanligast förekommande tillförlitlighetskriteriet.²⁶ I beslutsstödet beskrivs det som att det finns ett starkt empiriskt stöd för att utsagor som är baserade på det självupplevda har högre grad av detaljrikiedom (gällande händelser, platser, objekt och personer) än utsagor som inte har sin grund i något självupplevt. Det uppges även att det existerar en rad faktorer som påverkar hur mycket detaljer den sökande minns kring en viss händelse.²⁷

Vid granskning av de utvalda ärendena och hur bedömningen av en muntlig utsagas detaljrikiedom framkommer att bristerna förekommer framför allt i delarna av berättelsen som rör den asylsökandes känslor och beskrivning av insikt kring sin egna sexuella läggning.²⁸ Det förekommer ofta en bedömning som grundar sig att den asylsökande inte tillräckligt detaljerat har kunnat redogöra för tankar och känslor rörande sin sexuella läggning eller att reflektioner kring att

²⁶ Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser*. s. 9

²⁷ Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet. s. 49

²⁸ Endast ett ärende rörde könsidentitet.

vara normbrytande i ett samhälle där homosexualitet är tabubelagt har varit alltför vaga.²⁹ För att närmare undersöka vad Migrationsverket resonerar kring vid bedömningar detaljer i en muntlig utsaga har två representativa citat från de granskade ärendena har valts ut för att illustrera detta. Istället för beskrivningar konkreta händelseförlopp är det snarare detaljrika beskrivningar av inre processer och reflektioner kring känslomässiga reaktioner kring dessa processer.

1) Migrationsverket bedömer trots eventuella försvårande omständigheter kan ställas högre krav på din förmåga att berätta om dina tankar och känslor kring din sexuella läggning. De tankar du beskriver handlar i huvudsak om ditt behov av närhet och kärlek, men i övrigt är dina reflektioner allmänt hållna. Du har nämnt att du upplevt en viss ambivalens, samt att du ibland förnekat sin sexuella läggning, men du kopplar inte dessa känslor till vare sig din uppväxt, familjeförhållanden eller samhällskontext. Dessa känslubeskrivningar förefaller således lösryckta.³⁰

2) Migrationsverket finner sammantaget att din utsaga genomgående är kortfattad och knapphändig avseende både omständigheter samt inre tankar och resonemang. Din berättelse bedöms även sakna en personlig prägel. En persons sexuella läggning är en grundläggande egenskap hos en individ och det påverkar således dina uppgifters trovärdighet att du inte kunnat redogöra för detta.³¹

²⁹ Ärende nr 1,3,4,6,7,8,10,11,13,14,15,16,17,18,20,21,22,23,24,25

³⁰ Ärende nr 18

³¹ Ärende nr. 11

I beslutsstödet konstateras att graden av detaljrikedom i berättelser påverkas av kulturell kommunikationsstil och typen av händelse.³² I tillförlitlighetsbedömningarna i hbtq-ärenden rör de centrala frågorna inte om en konkret händelse, utan snarare ett känslomässigt förlopp. I beslutstödet berörs även att den asylsökandes språkliga utveckling och kognitiva mognad ska tas hänsyn till i bedömningen av detaljernas kvalitet.³³ Frågor om ett händelseförlopp har ett tydligt svar, där svaret kan innehålla konkreta detaljer och sedan bedömas om de nämnda detaljerna är tillräckliga för att den muntliga utsagan ska kunna bedömas ha "det självupplevdas prägel". Känslomässiga processer har inga tydliga "facit" och blir därför svåra att bedöma tillförlitligheten av. Ändå utgör detta en del av riktlinjerna för handläggning av hbtq-ärenden.³⁴

Känslomässiga processer och personliga insikter om sexualitet och identitet är frågor där det inte finns svar som är rätt eller fel. Varje individ har sin egen sanning och ska även ha rätt till den, oavsett om den bryter mot normer i mottagarlandet. Detta är en inställning som speglas i UNHCR:s riktlinjer och i Migrationsverkets

³² Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet. s. 49

³³ Ibid.

³⁴ Migrationsverket, SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck

rättsliga ställningstagande.³⁵ Problemet uppstår när utsagan ska värderas utifrån parametrar som är anpassade efter att det finns ett facit. Därför uppstår bedömningar som i citat 2. Migrationsverket har satt upp ett grundvärde som ska vara universellt, att en persons sexuella läggning är en grundläggande egenskap, såsom återspeglas i UNHCR:s riktlinjer sedan 2002 och även framkommer i utlänningslagens förarbeten.³⁶ Den asylsökandes utsaga bedöms vara alldeles för kortfattad och knapphändig avseende omständigheter, inre tankar och resonemang. En sådan typ av bedömning visar att det finns en förväntning av nivån av detaljrikedom – men även vilken sorts information som ska redogöras för att den muntliga utsagan ska kunna bedömas ha en personlig prägel. Denna tillämpning ligger långt ifrån synen på bedömningen och utredningen som ges uttryck för Migrationsverkets rättsliga ställningstagandet för prövning av hbtq-ärenden:

”[U]pplevelserna och känslorna inför sin läggning eller identitet är högst personliga och att det inte finns ett rätt eller fel svar på frågorna.”³⁷

³⁵ UNHCR (2012) Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity; Migrationsverket, SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck

³⁶ Prop. 2005/06:6: Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning

³⁷ Ibid, s. 25

I avsnittet om tillförlitlighetskriterier benämns svårigheterna av att använda kriteriet om detaljriktighet, eftersom utsagan kommer att tolkas olika av olika personer. Dessa problem kan, enligt beslutsstödet, minimeras om beslutsskrivningen är transparent och att det tydligt motiveras vilka kriterier som tillämpas och hur de relaterar till sakförhållandena i ärendet.³⁸

Migrationsdomstolarnas domar

Av de ärenden som fick avslag och inte blev återförvisade i migrationsdomstolen hade samtliga helt eller delvis baserats på tillförlitlighetskriteriet gällande detaljriktighet. Även här återkommer formuleringar kring att uppgifterna som den asylsökande har lämnat gällande den sexuella läggningen, tankar och känslor kring att ha en sexuell läggning som inte är accepterad i hemlandet. Resonemangen är att sexuell läggning får anses som en grundläggande egenskap hos människan och därmed borde den asylsökande kunnat reflektera mer kring hur hen kom till insikt med sin sexuella läggning och redogöra för sin inre process.⁴⁰

Konstanskriteriet

Migrationsverkets beslut

54 % av besluten⁴¹ avslag är baserade på motstridigheter i berättelsen delvis eller till sin helhet både hos

³⁸ Ibid. s. 47

³⁹ 21 av 21 ärenden

⁴⁰ Ärende nr. 1,2,4,5,6,7,8,10,12,13,15, 16, 17,18,21,23

⁴¹ 13 av totalt 24 beslut - tillräcklighetsavslag samt ej bifogade beslut är borträknade.

Migrationsverket. Precis som framkommit i Asylrättscentrums granskning är detta det näst vanligast förekommande tillförlitlighetskriteriet.⁴² Forskningen kring detta tillförlitlighetskriterium är tydlig – uppenbara motsägelser är ovanliga och när de förekommer slår de negativt på tillförlitligheten. När det gäller att tappa information vid upprepade intervjuer är forskningen inte lika tydlig och att det kan vara förrädiskt att dra för stora slutsatser kring tillförlitlighet utifrån en sådan observation.⁴³

Vid en granskning av de aktuella ärendena går det att urskönja liknande formuleringar och problematik i flertalet ärenden. I vissa ärenden är det beskrivningar av konkreta händelser som har innehållit motstridiga uppgifter, såsom att ha blivit ertappad, kontakten med familjen, uppgifter om tidigare relationer och varifrån hotbilden kommer ifrån samt i vilket skede personen har tillgodogjort sig information om hbtq-personers rättigheter i Sverige.⁴⁴ I många av ärendena är de av Migrationsverket påtalade motstridigheterna snarare uppgifter om hur personen har kommit till insikt om sin sexuella läggning, tankar och känslor kring insikten av den sexuella läggningen, relationen till religion samt definiering av sexuell läggning och att dessa uppgifter bedömts som osammanhängande.⁴⁵

⁴² Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser*. s. 9

⁴³ Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet. s. 57

⁴⁴ Ärende nr. 3, 7, 8, 17, 23

⁴⁵ Ärende nr. 1,4,8,10

3) Du har berättat att du inte har någon bra relation till islam, att homosexuella inte får leva enligt islam samt att homosexualitet anses vara en sjukdom. Samtidigt uppgav du [...] på frågan om du var troende att du var shia. Du berättade även [...] att du fastade första gången du kom till Sverige.⁴⁶

4) Migrationsverket har [...] frågat dig hur det kändes när du kom till insikten att du var homosexuell. Du svarade att det inte spelade stor roll när du var barn och inte hade några speciella känslor men efter ett tag insåg du att du inte var som andra kompisar. [...] Migrationsverket finner att du har lämnat osammanhängande svar angående dina känslor och tankar om din sexuella läggning. Dels har du berättat att din läggning inte spelade så stor roll för dig och att du inte hade några speciella känslor när du kom till insikt att du var attraherad av män och dels att du skämdes och var rädd.⁴⁷

I dessa ärenden ser vi exempel på hur Migrationsverket använder konstanskriteriet i bedömningen av personliga upplevelser av personliga processer. En persons relation till sin religion är subjektiv och inte alltid logisk. Det är därför anmärkningsvärt att Migrationsverket bedömer det som en motstridighet att en person uppger att den har ett problematiserande förhållningssätt till sin egen religion men ändå ser sig som troende. Härutöver, har Migrationsverket inte frågat huruvida det personliga förhållningssättet till religionen är kopplat till tro eller mer av en kulturell identitet, som kan tänkas vara relevant att reda ut.

I det andra citatet används konstanskriteriet för att konstatera att personen har berättat detaljer ur sin

⁴⁶ Ärende nr. 1

⁴⁷ Ärende nr. 4

process som till synes är motstridiga. Här verkar Migrationsverket inte erkänna att känslprocesser som sådana mycket väl kan vara motstridiga och förvirrande. Detta medges också i det rättsliga ställningstagandet och UNHCR:s riktlinjer.⁴⁸ Det är känslprocessers natur att inte vara logiska. Exemplet belyser hur kriterierna används i brist på bättre metoder tillika svårigheten i att utveckla en metod som skulle kunna fungera och samtidigt ta hänsyn till mänsklig natur och varierande livsberättelser. Dessutom framgår det att personen först har känt en känsla och som sedan utvecklats till något annat. Men det är inte tydligt hur detta har framgått under asylutredningen eftersom protokollet inte är tillgängligt att studera inom ramen för denna granskning.

Migrationsdomstolarnas domar

Av de ärenden som fick avslag och inte blev återförvisat i migrationsdomstolen hade ca 71 %⁴⁹ delvis baserats på konstanskriteriet. Bland dessa ärenden återfinns även här motiveringar från Migrationsverket. Det rör sig dels om konkreta uppgifter såsom vilka som har känt till en persons sexuella läggning, detaljer gällande händelser så som att ha blivit påkommen med att ha sex med en person av samma kön eller vilka kunskaper en person hade om hbtq-personers situation i hemlandet eller i Sverige.⁵⁰ Men domstolen för även andra typer av resonemang kring motstridigheter i utsagorna.

⁴⁸ SR 38/2015, UNHCR Guidelines no.9

⁴⁹ 15 av 21 ärenden

⁵⁰ Ärende nr. 1, 5, 7, 8, 16, 17, 18, 23

5) "Han har under den muntliga förhandlingen uppgett att han inte vågade berätta om sin sexuella läggning eftersom Iran och Afghanistan är strikt religiösa länder där samkönade relationer betraktas som brottsliga. Samtidigt har han berättat att det var lätt för honom att nå slutsatsen att han var homosexuell. Domstolen anser att detta framstår som motsägelsefullt, dvs. att han trots att han visste att det var förbjudet, inte haft några djupare reflektioner kring det faktum att han var attraherad av män."⁵¹

Domstolen för ett resonemang som kan jämföras med de krav kring realism i avsnittet nedan. Det är svårt att göra en noggrannare granskning av bedömningen, eftersom informationen i beslutet är knapphändig. Det kan dock ifrågasättas varför domstolen tycker att påståendena från den asylsökande är motsägelsefulla. Bedömningen förutsätter att en person bör ha djupare reflektioner kring att vara attraherad av män i ett eller flera länder där sådana relationer är förbjudna. Avsaknaden av reflektion bör inte allmängiltigt bedömas betraktas som motsägelsefullt i relation till den övriga utsagan.

Allmän trovärdighet (sent anförda skäl)

Migrationsverkets beslut

25 % av besluten⁵² är avslag baserade delvis på bristande allmän trovärdighet relaterat till sent anförda skäl. Användandet av begreppet allmän trovärdighet som ett kriterium i tillförlitlighetsbedömningen kritiserar i

⁵¹ Ärende nr. 6

⁵² 6 av totalt 24 beslut - tillräcklighetsavslag samt ej bifogade beslut är borträknade.

beslutsstödet. Allmän trovärdighet syftar till en persons beteende och en utvärdering av detta till skillnad från en bedömning av en muntlig utsagas tillförlitlighet. Det anses vara ett oprecist begrepp som inte har en klar grund i forskningen om vad det innebär. Att låta en bedömning om allmän trovärdighet guida ett beslut är något författarna till beslutsstödet varnar för. Ändå används detta som ett kriterium i 25 % av de granskade besluten och det gäller uteslutande frågan om sent anförande. Detta i jämförelse med Asylrättscentrums studie där 11 av 90 granskade ärenden (ca 12 %) innehöll resonemang om allmän trovärdighet. Detta är ingen statistisk säkerställd data och därför ska siffrorna tolkas med försiktighet. Dock kan en förklaring till varför hbtq-ärenden oftare skulle innehålla resonemang om sent anförda skäl vara att det är skäl som ofta framförs i form av anmälan om verkställighetshinder eller efter ett avslag. Det här är Newcomers Youths erfarenhet då vi ofta kommer i kontakt med personer som redan har fått avslag i en eller flera instanser.

Enligt avgörandet A,B,C mot Nederländerna⁵³ från EU-domstolen ska det faktum att asylskäl som rör en hbtq-person har framförts sent inte utgöra ett hinder för att personen ändå ska kunna beviljas skydd. Detta omskrivs även i vissa av besluten⁵⁴ om än för att konstatera att det ändå, sammanvägt med tillförlitlighetsbedömningen, inte har inneburit att personen har gjort sannolikt att de tillhör gruppen hbtq-personer.

⁵³ Domstolens dom den 2 december 2014, A, B, C mot Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie, *C-148/13 to C-150/13*, *ECLI:EU:C:2014:2406*

⁵⁴ Ärende nr. 4,6,7,8,16

Migrationsverkets domar

Av de ärenden som fick avslag och inte blev återförvisat i migrationsdomstolarna hade ca 52 %⁵⁵ delvis baserats på kriteriet om hur den allmänna trovärdigheten hade påverkat tillförlitligheten i uppgifterna. Detta är att jämföra de 25 % vid granskning av Migrationsverkets beslut. Återigen är detta inte statistiskt säkerställda siffror, men det kan ge en fingervisning om att migrationsdomstolen i högre grad hänvisar till allmän trovärdighet och sent anförande. Precis som i Migrationsverkets beslut gäller det uteslutande resonemang om sent anförda asylskäl. Motiveringar liknar varandra i de granskade ärendena. Domstolen konstaterar att ett sent anförande inte per automatik innebär att personen inte är trovärdig, men att det ändå är märkligt eller anmärkningsvärt att den asylsökande inte anfört skälen sedan tidigare⁵⁶. Samtliga av dessa ärenden har fått hbtq-skälen prövade efter anmälan om verkställighetshinder eller att de har uppgett de nya skälen i migrationsdomstolen och ärendet har blivit återförvisat. Detta kan förklara varför andelen ärenden som har innehåller resonemang kopplade till kriteriet om allmän trovärdighet är så högt i jämförelse med Asylrättscentrums granskning. Det kan vara så att Migrationsverket eller migrationsdomstolarna beviljar ny prövning eller återförvisar i högre utsträckning när det gäller hbtq-skäl eftersom det finns en medvetenhet om att det för vissa asylsökande kan ta tid att våga berätta om dessa skäl. Av de fyra ärenden som fick bifall i domstolen var det en som inte hade åberopat hbtq-skäl

⁵⁵ 11 av 21 ärenden

⁵⁶ Ärende nr. 1,2,4,5,6,7,8,12,17, 23

i första instans och fått sitt ärende återförvisat och en som beviljats ny prövning efter anmälan om verkställighetshinder.

Realism

Migrationsverkets domar

71 % av besluten⁵⁷ är avslag delvis baserade på resonemang kring hur realistisk utsagan är. Med realism menas i beslutstödet antingen hur utsagan förhåller sig till externa uppgifter som kan baseras på t.ex. landinformation. Det kan också innebära en värdering av hur rimlig en utsaga är i sig. Detta beskrivs i beslutstödet som något som kan vara problematiskt i migrationsärenden eftersom en asylsökandes berättelse kan innehålla element som är svåra att förstå och leva sig in i för en handläggare eller beslutsfattare som jämför vad som känns rimligt eller realistiskt i en svensk kontext. Det kan bidra till att bedömningar baseras på vaga erfarenhetssatser (allmän kunskap, livserfarenhet och föreställningar om relevanta samband) som lätt kan glida in på rena fördomar. Bland de granskade ärendena är det till största del utsagans rimlighet som utgör grunden för bedömningen av detta tillförlitlighetskriterium. Dessa resonemang bygger i flera ärenden på vad som en hbtq-person rimligtvis bör kunna reflektera kring, t.ex. att

⁵⁷ 17 av totalt 24 beslut - tillräcklighetsavslag samt ej bifogade beslut är borträknade.

⁵⁸ Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet. s. 53

kunna reflektera över sin position som normbrytande⁵⁹ i ett samhälle som starkt präglas av konservativa normer, relationen till islam om personen har vuxit upp i en strikt religiös kontext, att personen borde kunnat reflektera mer över risker som denne tagit samt att personen borde ha kunnat reflektera mer trots att denne är mitt uppe i sin utvecklingsprocess.⁶⁰ I Asylrättscentrums granskning är realism i utsagens innehåll det tredje vanligaste tillförlitlighetskriteriet som används och förekommer i 46 av 90 granskade beslut (ca 51 %). Asylrättscentrum ställer sig liksom beslutsstödet skeptisk till det utbredda användandet av detta kriterium och hävdar att det motiverar ytterligare studier av användandet av detta kriterium, med tanke på att en sådan bedömning förekom i drygt hälften av de granskade besluten.⁶¹

6) "Du har inte kunnat redogöra hur du, trots din kulturella bakgrund och uppfostran, accepterat din sexuella läggning."⁶²

I tre av de granskade ärendena grundar sig bedömningen på ett resonemang kring att den asylsökande endast eller till största del har resonerat kring sexuella detaljer och interaktioner istället för att fokusera kring tankar och känslor.⁶³ En ovilja av de rättstillämpande myndigheterna att värdera sexuella detaljer och sexuella relationer

⁵⁹ I ärende nr 10 för Migrationsverket ett resonemang om att personen har en avvikande sexuell läggning.

⁶⁰ Ärende nr 3,4,6,10,11,13, 14, 18, 21, 25

⁶¹ Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser.* s. 13

⁶² Ärende nr 6

⁶³ Ärende nr 13,22,25

fristående från idén om en sexualitet som är kopplad till romantisk och monogam kärlek är anmärkningsvärd. Detta är ett ämne som inte berörs i beslutsstödet och knappt i det rättsliga ställningstagandet, förutom att upplevelserna och känslorna inför sin läggning eller identitet är högst personliga och att det inte finns ett rätt eller fel svar på frågorna.⁶⁴ Deniz Akin skriver i artikeln *Assessing sexual orientation-based persecution: a closer look at the Norwegian practises of asylum evaluation of gay and lesbian claimants*, om att normativa förväntningar av en asylsökandes berättelse innebär att den som bedöms ha en sexuell identitet och förnekas friheten att leva ut sin kärlek lättare kan bedömas som trovärdig, eftersom det värderas som en större förlust att inte få leva ut sin sexuella identitet, snarare än att engagera sig i icke-normativt sexuellt umgänge. Tidigare studier visade att sexuellt beteende och umgänge var tyngdpunkten i dessa bedömningar tidigare. Men Akin finner motsatta resultat i sin artikel.⁶⁵

I det rättsliga ställningstagandet uppges att handläggare och beslutsfattare ska tänka på att synen på sexuell läggning och könsidentitet skiljer sig mellan olika kulturer. ⁶⁶ Det verkar dock inte finnas en medvetenhet

⁶⁴ Migrationsverket, - *SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck*

⁶⁵ Akin, Deniz (2015) *Assessing sexual orientation-based persecution: a closer look at the Norwegian practises of asylum evaluation of gay and lesbian claimants*. Lambda Nordica: Tidskrift om homosexualitet. Vol. 20, Nr. 1, s. 19-42

⁶⁶ Migrationsverket, - *SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck*

om den starka romantiska normen samt tvåsamhetsnormen i det svenska samhället – liksom Deniz Akin finner hos UDI i Norge. På vilket sätt kan Migrationsverket här tänka sig att synen på sexuell läggning och könsidentitet kan skilja sig. Resultaten från de granskade ärendena är dock att det verkar vara tydligt att handläggare och beslutsfattare på Migrationsverket har en förväntning att en hbtq-person t.ex. värderar friheten till sexuell identitet högre än frihet till sexuell praktik, eftersom utsagor gällande sexuell praktik närmast bortses.

I två av de granskade ärendena resonerar Migrationsverket kring den asylsökandes bild av homosexualitet eller hbtq-personer och att dennes muntliga uppgifter präglas av generaliseringar och stereotypa uppfattningar om hbtq-personer.⁶⁷ I det rättsliga ställningstagandet står en tydlig riktlinje till handläggare och beslutsfattare - att en sökande beskriver sig själv påverkas dock till exempel av sökandens sociala eller kulturella bakgrund, kön, etnicitet eller ålder. Det står vidare att vissa personer även kan känna skam över sin läggning eller könstillhörighet vilket kan medföra att personen inte själv identifierar sig som t.ex. homosexuell eller transperson.⁶⁸ Att en person som har vuxit upp i en hbtq-fobisk kontext inte skulle påverkas av sin omgivning och den synen på hbtq-personer vore märkligt. I de två ärendena för Migrationsverket resonemang kring att de homofobiska och generaliserande uttalandena från de

⁶⁷ Ärende nr 15, 16

⁶⁸ Migrationsverket, - SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck

asylsökande visar på att personen inte kan göra sin tillhörighet till gruppen hbtq-personer sannolik. I två andra ärenden för de asylsökande resonemang om att deras sexuella läggning kan förklaras genom att de tidigare utsatts för sexuella övergrepp. Detta är något som Migrationsverket avfärdar med rimlighetskriteriet. Här är det dock viktigt att skilja på vad som är sant och vad som är sanningen för den asylsökande. Om den asylsökande ska exempelvis svara på hur hen kom till insikt med sin sexuella läggning – ska Migrationsverket då inte acceptera ett svar som inte passar in i ett svenskt, europeiskt eller västerländskt narrativ om hur en person upplever hur den kom till insikt med sin sexuella läggning eller till och med "blev" hbtq? I den belgiska artikeln *Learning to be gay* presenteras en liknande problematik - de asylsökande som hade en tydlig identitet som gay och som passade in i narrativet som rättstillämparen förväntade sig hade lättare att bli beviljad asyl. I artikeln framhålls även att den västerländska hbtq-identitetsmodellen inte nödvändigtvis är helt och hållet västerländsk, utan är numer spridd globalt och har blandats upp med lokal kultur. Att identifiera sig helt eller delvis enligt modellen bör därför inte nödvändigtvis ses som en reproducering av hegemoniska, homonationalistiska diskurser, utan även här är det viktigt att värdera upplevda verkligheter och respektera att hbtq-identiteten har anammats globalt, även om detta narrativ ibland reproducerar homonationalistiska diskurser.⁶⁹

⁶⁹ Dhoest, Alexander, (2017) *Learning to be gay: LGBTQ forced migrant identities and narratives in Belgium*, Journal of Ethnic and Migration Studies, Vol. 45, Nr. 7, s. 1075-1089, s.23f

Migrationsdomstolarnas domar

Av de ärenden som fick avslag och inte blev återförvisat i migrationsdomstolen hade ca ca 71 %⁷⁰ delvis baserats på realismkriteriet i tillförlitlighetsbedömningen. I domstolen återkommer resonemangen kring på vilken nivå den asylsökande bör kunna reflektera och utförligt denne förväntas redogöra för tankar och känslor. Kopplingen sker i många bedömningar till att växa upp i ett land där personen lever som normbrytare, eller på grund av att uppväxten har varit strikt religiös och i ett fall motiveras dessa förväntningar med att personen kommer ifrån ett land där homosexuella riskerar att straffas eller dödas. Återigen uppges att den asylsökande även borde ha kunnat reflektera mer över riskerna, men även förväntas kunna redogöra mer för homo- och bisexuellas situation i hemlandet. Dessa förväntningar motiveras genom att sexuell läggning är en grundläggande egenskap hos en individ och att det därför är anmärkningsvärt att inte kunna reflektera mer utförligt kring detta.⁷¹ Att sexuell läggning är en grundläggande egenskap hos en individ är en skrivning som ursprungligen kommer ifrån UNHCR:s riktlinjer gällande prövning av könsrelaterad förföljelse. Detta var den första riktlinjerna från UNHCR gällande hbtqi-ärenden innan 2008 då särskilda riktlinjer för dessa ärenden publicerades och som sedan uppdaterades 2012 till de gällande riktlinjerna.⁷² I riktlinjerna står det

⁷⁰ 15 av 21 ärenden

⁷¹ Ärende nr. 1,2,5,6,9,10,11,12,13,17,21

⁷² UNHCR (2002) *Guidelines on International Protection Gender-Related Persecution*; UNHCR (2008) *Guidance Note on Refugee Claims Relating to Sexual Orientation and Gender Identity*; UNHCR (2012) *Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity*

omnämnt flertalet gånger att sexuell läggning är en grundläggande egenskap hos en individ och att ingen ska tvingas att avsvära sig den eller tvingas att dölja detta (i relation till den framåtsyftande riskbedömningen) samt att homo- och bisexuella och även transpersoner ska kunna anses utgöra särskilda samhällsgrupper.⁷³ Även i regeringens proposition till 2005 års utlänningslag nämns detta resonemang.⁷⁴ Dessa källor refereras till i Migrationsöverdomstolens avgörande MIG 2013:25.

Ändringsfrekvens

Av 29 ärenden som har granskats inom ramen för denna granskning har 14 % ändrats från avslag till bifall i migrationsdomstolen (jfr 12 % generellt⁷⁵). Granskningen innehåller ett relativt lågt urval av ärenden som inte är statistiskt säkerställt och därför ska slutsatser dras med stor försiktighet. Att ändringsfrekvensen skulle vara högre i hbtq-ärenden är dock något som tidigare har indikerats i Migrationsverkets analysrapport från 2017.⁷⁶

⁷³ Detta eftersom sexuell läggning inte är en egen flyktinggrund i Flyktingkonventionen, transpersoner skyddas under också under annan samhällsgrupp, i jämförelse med i Sverige då det är under grunden kön.

⁷⁴ prop. 2005/06:6 s. 26: "Andra kännetecken som kan grunda tillhörighet till en viss samhällsgrupp är sådana som är grundläggande för individens identitet, samvete eller utövande av mänskliga rättigheter, och som bottnar i individens övertygelse eller känsla av mänsklig värdighet."

⁷⁵ Migrationsverket (2018) Årsredovisning, s.69ff

⁷⁶ Migrationsverket (2017) *Analysrapport Tematisk kvalitetsuppföljning av asylärenden där hbtq-skäl prövats*, s.12

Ungdomarnas berättelser

Det är en hel del tankar och känslor som dyker upp när medlemmarna tänker på sin asylprocess. En hel del har väldigt svårt att prata om sin sexuella läggning och känner därmed skam och en del känslor som kan vara svåra att förstå under intervjuerna med Migrationsverket.

Mohammed

Åtta timmar satt jag på min första intervju med Migrationsverket. Det var obehagligt att de inte trodde på min historia och hade dessutom svårt att prata om min sexualitet, då jag inte var van vid det. Hur länge har du vetat att du är gay? Har du haft sex med en kille? Har du haft en pojkvän? Hur ska man svara på detta, när man bott i ett land där detta är det sista man tänker på? Detta har gjort att jag har svårt att somna om nätterna och är konstant orolig. Man måste vara orolig för sin framtid och särskilt i mitt fall som gay. Jag vill inte ens tänka tanken att lämna hela mitt liv bakom mig, när jag precis har byggt upp det.

Hammodi

Jag var inte helt säker vad jag var. Det fanns känslor inom mig som jag inte kunde förklara för varken mig själv eller Migrationsverket. När man kommer till ett nytt land förväntar man sig att stanna. Med många avslag tappar man hoppet om en framtid här. Jag slutade att gå till skolan och var ständigt rädd för att polisen skulle hämta upp mig.

Ali

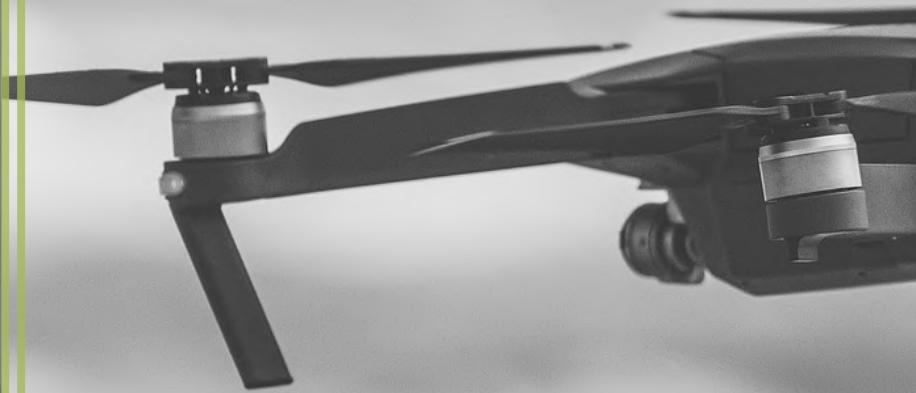
Under min prövning, fick jag skicka med bilder på mig och min sambo. De ville bland annat ha bilder på när vi kysser varandra för att bevisa att vi båda är gay. Jag blev fortfarande inte trodd och ständigt ifrågasatt om min religion och familj, vilket kändes irrelevant. Jag försökte berätta från hela mitt hjärta om min kärlek till min sambo och att alla mina vänner i Sverige är hbtq-personer.

Maria

Under denna period var jag väldigt obekvämt och homofobisk mot mig själv, då jag bodde med min familj som inte var bekväma med hbtq-personer. Jag försökte undvika frågan om min sexuella läggning på mina intervjuer. Jag kände mig inte bekväm att behöva kategorisera mig själv i en box. Varför ska jag behöva säga lesbisk, bisexuell eller pansexuell. Jag är den jag är. Räcker inte det? Jag blev ombedd att inte säga det till Migrationsverket då man endast får asyl om man är hbtqi. Det kändes inte rätt och som ett svek för mig själv att behöva kategorisera mig själv.... En utdragen process som tog lång tid, att behöva sitta och vänta en hel sommar för att veta om man fick stanna eller inte.

Slutsatser

Syftet med denna studie har varit att dels undersöka vilka tillförlitlighetskriterier som tillämpas i bedömningar av hbtq-ärenden på Migrationsverket och migrationsdomstolarna samt att undersöka hur de används. Det sistnämnda syftet är svårundersökt utan en fullkomlig bild av ärendets beslutsunderlag, i synnerhet protokollet från asylutredningen. Syftet är, som tidigare nämnts, inte att undersöka huruvida utgången i ärendet har varit korrekt eller inte utan snarare om det finns några vanligt förekommande typer av bedömningar. Med ett undersökningsmaterial med likvärdiga ärenden är det möjligt att se tendenser och på så vis kan denna undersökning motivera att en mer djupgående granskning eller forskning görs på området.

Resultatet visar att de vanligaste tillförlitlighetskriterierna är detaljriktighet, konstanskriteriet, allmän trovärdighet som påverkar tillförlitligheten samt realismkriteriet.

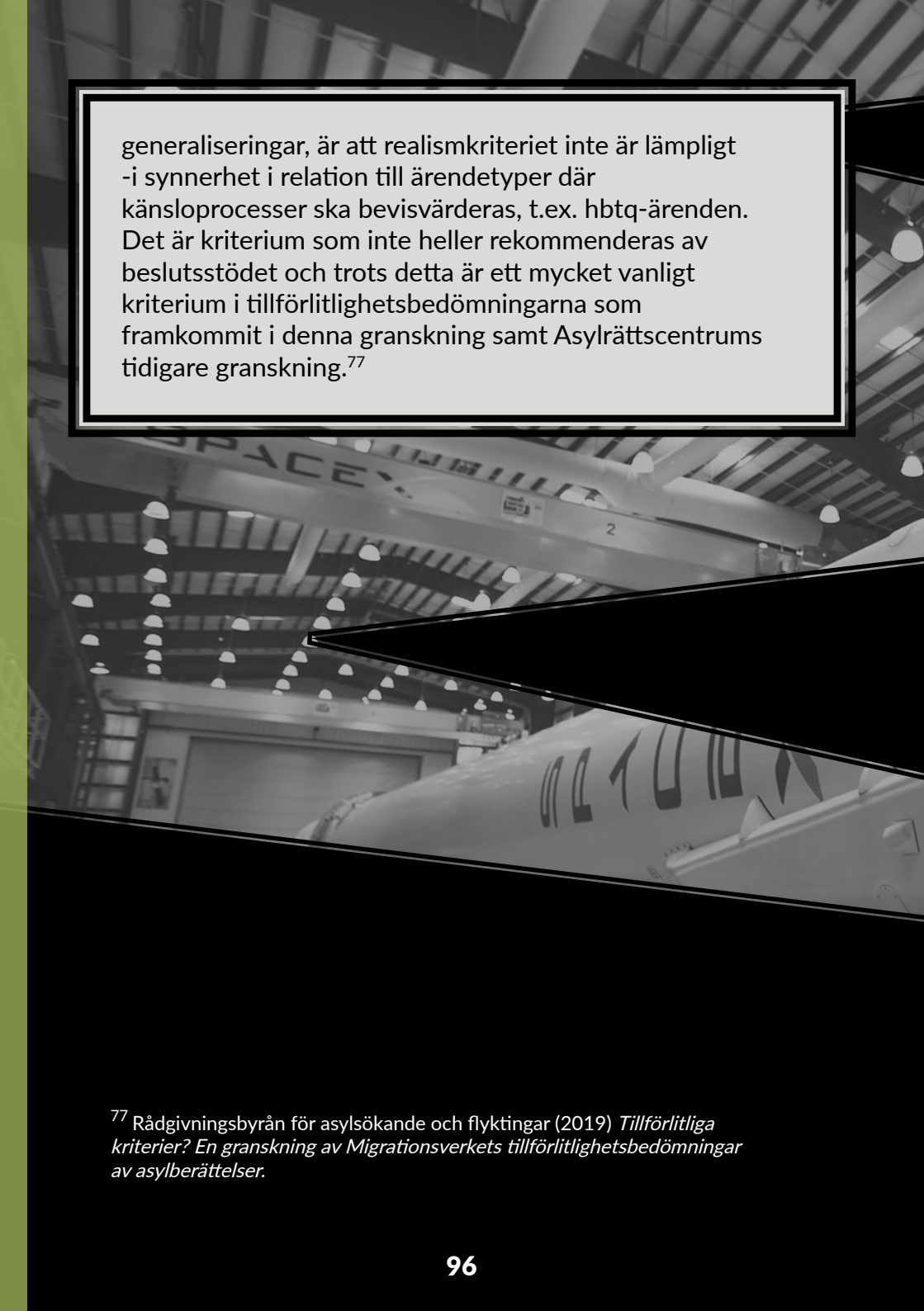
När det gäller detaljkriteriet är det anmärkningsvärt att beslutsstödet som tagits fram i syfte att höja kvalitén i Migrationsverkets beslut framförallt rör detaljriktighet i förhållande till ett inträffat händelseförlopp eller specifik situation. När det gäller användande av detaljriktighetskriteriet i förhållande till en inre process samt tankar, känslor och reflektioner kring identitet och sexualitet finns ingen vägledning eller rekommendation att använda detaljkriteriet. Detta är dock ett kriterium som används i samtliga av de granskade ärenden som inte avslagits på tillräcklighet. Det finns inget stöd för att för att detaljkriteriet på känslprocesser såsom i hbtq-ärenden. Användandet av detaljkriteriet där

känsloprocesser ska bevisvärderas (kan även röra konvertitärenden) bör utvärderas noggrant och bör inte tillämpas i avvaktan på översynen.

Liknande slutsats kan dras om tillämpandet av konstanskriteriet. Trots att det i denna tillämpning förekommer fler fall av konkreta händelsebeskrivningar eller förlopp som bedömts som motstridiga, förekommer det även att inre processer och reflektioner över identitet och sexualitet bedöms som motstridiga. Det finns inget stöd för att konstanskriteriet bör tillämpas på det sätt som det tillämpas nu. Användandet av konstanskriteriet där känsloprocesser ska bevisvärderas bör utvärderas noggrant och bör inte tillämpas i avvaktan på översynen.

Vad gäller kriteriet om allmän trovärdighet är det ett kriterium som inte har starkt stöd i det vetenskapliga underlaget till beslutstödet och därför inte rekommenderas i detsamma. Trots detta visar resultaten i denna granskning samt i Asylrättscentrums granskning att det är ett vanligt förekommande kriterium i tillförlitlighetsbedömningar. Allmän trovärdighet som tillförlitlighetskriterium är inte rättssäkert och bör därför inte tillämpas när det gäller bevisvärdering av hbtq-personers asylskäl, i synnerhet inte bevisvärdering av tillhörighet till gruppen hbtq-personer.

Realismkriteriet är ett av de mer svårdefinierade kriterierna som i högre grad än kriteriet om allmän trovärdighet, detaljkriteriet och konstanskriteriet reproducerar bilden av vem som ska anses vara en genuin hbtq-person och vem som faller utanför. Slutsatsen av denna granskning, trots försiktighet för större

generaliseringar, är att realismkriteriet inte är lämpligt -i synnerhet i relation till ärendetyper där känslprocesser ska bevisvärderas, t.ex. hbtq-ärenden. Det är kriterium som inte heller rekommenderas av beslutsstödet och trots detta är ett mycket vanligt kriterium i tillförlitlighetsbedömningarna som framkommit i denna granskning samt Asylrättscentrums tidigare granskning.⁷⁷

⁷⁷ Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser.*

Rekommendationer till Migrationsverket och migrationsdomstolarna

Inkludera intersexpersoner och intersexperspektiv i arbetet med hbtq-frågor.

Utvärdera tillämpningen av detaljrikedomskriteriet och konstanskriteriet i hbtq-ärenden samt andra ärenden där inre processer och identitetsresor ska redogöras för och reflekteras kring.

Utvärderingen bör innefatta normkritiska analyser av tillämpandet samt kring tillämpningen ur ett perspektiv som kan identifiera hegemoniska diskurser. Tillämpningen av dessa kriterier bör upphöra i avvaktan på utvärderingen.

Frånga tillämpandet av kriteriet om allmän trovärdighet samt realismkriteriet inom ramen för tillförlitlighetsbedömningen i hbtq-ärenden.

Framtida forskning

Detta är en detaljstudie av en större problematik. Den grundläggande frågeställningen rör huruvuda känslprocesser bör bevisvärderas överhuvudtaget eller om fokus endast ska riktas på den framåtsyftande riskbedömningen och hur denna metod detta har påverkat rättssäkerheten i hbtq-ärenden⁷⁸, Detta berör Aino Gröndahl närmare i en omfattande rättsutredning rörande hbtq-ärenden. Så som återges i de ovan nämnda rapporterna och studierna bör stater som hanterar asylansökningar se över hur bedömningar av hbtqi-personers asylskäl genomförs. Att stereotyper och homonationalistiska diskurser återfinns som nyckelkomponenter i bedömningar är tydligt i forskningen. Dock saknas tillräckligt med forskning för vägar framåt och hur detta ska överkommas.

⁷⁸ Gröndahl (2020) *Avslagsmotiveringar i hbtq-asylärenden. En rättsutredning av Migrationsverkets, migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens prövning av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck*, RFSL

Ungdomarnas berättelser

Mohammed

När Mohammed kom ut som homosexuell till sin modersmållärare, fick han väldigt mycket stöd och blev tipsad om att ta kontakt med RFSL Ungdom. Han har fått träffa en kurator och vänner som gått igenom mycket som han själv genom Newcomers Youth.

Jag känner en otrolig gemenskap med de andra ungdomarna och är otroligt glad över att mötesplatsen Newcomers Youth finns för oss. Tack vare RFSL Ungdom är jag äntligen bekväm med den jag är och är mer stolt än någonsin.

Hammodi

Det var under en samhällslektion som allting ändrades för Hammodi. Under lektionen var temat hbtqi där många saker diskuterades. Hammodi fick chansen att få svar på många av hans frågor kring honom. Lektionen avslutades med att Hammodi öppnade upp sig om sin sexuella läggning inför sina lärare och blev hänvisad till RFSL Ungdom och Newcomers Youth. Idag får han hjälp från en jurist från RFSL Ungdom som enligt Hammodi har hjälpt till mycket och trivs med. Han är dessutom med på mötesplatsen med andra unga som han idag träffar och trivs med.

Maria

Maria fick kontakt med RFSL i Linköping där hon fick mycket stöd och juridisk rådgivning. Hon fick dessutom möjligheten att gå till Newcomers Youths mötesplats och träffa andra ungdomar, vilket gjorde att hon inte kände sig ensam.

Ali

Jag har en fantastisk advokat som hjälpt mig att ta kontakt med RFSL Ungdom och gett mig stöd under senaste perioden. Jag har dessutom fått möjlighet att gå på Newcomers Youths mötesplats på fredagarna, där jag fått lite ro från mina problem.

Paul

Paul tog kontakt med RFSL Ungdom när han befann sig i Warszawa. Där fick Paul kontakt med RFSL Ungdoms asyljurist som hjälpt honom att bli medlem och få information om mötesplatsen. Han har dessutom fått hjälp att bli förflyttad till ett trygghetsboende, genom ett intyg från Newcomers Youth till Migrationsverket.

Sofia

Jag fick kontakt med RFSL Ungdom via en vän till mig. De har hjälpt mig på många olika sätt under min tid i Sverige och för det är jag evigt tacksam för.

Några avslutande ord...

När asylprocessen är över och den asylsökande har fått sitt beslut och det har vunnit laga kraft är den juridiska resan över. Tanken är att myndigheten och domstolarna ska fatta rättssäkra beslut om vem som har rätt till asyl, men verkligheten som våra medlemmar upplever är en annan. Den berättelse som den rättsliga dokumentationen berättar om en människa - genom protokoll, beslut, överklaganden och domar motsvarar inte upplevelsen och ofta inte ens sanningen. Många av våra medlemmar får ett avslagsbeslut där det står att Migrationsverket inte bedömt att de gjort sannolikt att de tillhör gruppen hbtqi-personer. Om man då har berättat sanningen och inte kan åka tillbaka till sitt hemland finns få alternativ kvar. Ungdomar som befinner sig i den här situationen frågar oss ofta om råd, men det finns ofta inte många goda råd att ge.

Hammodi

Hammodi har blivit beviljad en ny prövning efter att ha lämnat in en anmälan om verkställighetshinder och väntar på att bli kallad till ännu en asylutredning.

Jag vill verkligen stanna i detta land. Jag är gay och jag hoppas verkligen att migrationsverket tror på min sexualitet. Har varit hemlös i två år och bott på människors soffor. Man har dessutom träffat på en del dåliga människor som utsatt mig för hemska saker. Inget vet hur det är att gå i mina skor. Att behöva gå igenom fler än en process tär på mig.

Mohammed

Idag bor Mohammed tillsammans med sin sambo och mår bättre än tidigare. Han vet inte hur framtiden ser ut då han redan fått två avslag. Det finns en risk att han blir utvisad till Iran.

Jag vill verkligen att Migrationsverket hjälper människor från mellanöstern då det är svårt att leva som hbtqi i de länderna och att öppet snacka om det är svårt.

Ali

Ali har lämnat in en anmälan om verkställighetshinder och väntar på svar om han kommer att få en ny prövning.

När jag först kom till Sverige, föreställde jag mig allting skulle bli bättre. Nu känner jag bara massa mörker. Nu när jag äntligen öppnat upp mig helt, tror Migrationsverket fortfarande inte på mig. Min familj vet om min sambo och är långt från acceptande. Min släkt kommer att döda mig om jag blir hemskickad då alla i min hemstad nu vet om min läggning. Jag är varken accepterad här eller i Irak. Vet ärligt talat inte vad jag ska göra längre. Det känns som min framtid har blivit stulen från mig och all livslust är borta.

Maria

Idag har Maria fått tre års uppehållstillstånd, vilket hon känner sig lättad över. Hon går till mötesplatsen regelbundet och har skaffat sig många vänner genom Newcomers Youth.

Jag hoppas verkligen att Migrationsverket tänker på sättet de ställer frågor om andras sexuella läggning, då alla inte kommer från en västerländsk kultur. De vill sätta oss i boxar och ha svar på frågor som inte passar ihop med andras kulturer. Lyssna på oss istället.

Paul

Paul ännu inte fått ett beslut och väntar på att bli kallad till kompletterande asylutredning.

Att vara en asylsökande hbtqi-person är svårt, vi blir inte lyssnade på eller tagna på allvar. Man tappar hoppet om allt när man inte ser någon lycka kvar. Jag vill verkligen bo kvar här och bygga min framtid. Jag hoppas dessutom att Migrationsverket anställer fler hbtqi-specialiserade handläggare.

Sofia

Sofia blev utvisad till Nordmakedonien.

Jag hade tur när jag blev deporterad då det var i samband med ett regeringsskifte som har fått mig att känna lite säkrare än förr. Jag kämpar fortfarande för att få ett normalt liv och hitta ett jobb. Som en transperson är det svårt med transition här och att få en operation är väldigt kostsamt. Allt jag vill ha är en ljus och lycklig framtid. Att kunna hitta frid är mitt mål och hoppas att jag en dag blir fri.

Referenser

Rapporter och artiklar

Akin, Deniz (2016). *Queer asylum seekers: Translating Sexuality in Norway*. Journal of Ethnic and Migration Studies. Vol. 43, nr. 3, s 458-474

Dhoest, Alexander, (2017) *Learning to be gay: LGBTQ forced migrant identities and narratives in Belgium*, Journal of Ethnic and Migration Studies, vol. 45, nr. 7, s.1075-1089

Granhag, Pär Anders, Landström Sara, Nordin, Anders (2017) *Värdering av muntliga utsagor. Ett vetenskapligt baserat beslutsstöd för migrationsärenden*. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet.

Gröndahl, Aino (2020) *Avslagsmotiveringar i hbtq-asylärenden. En rättsutredning av Migrationsverkets, migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens prövning av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck*, RFSL

Jansen, Sabine, Spijkerboer, Thomas (2011) *Fleeing Homophobia, Asylum Claims Related to Sexual Orientation and Gender Identity in Europe*, Vrije Universiteit Amsterdam

Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar (2019) *Tillförlitliga kriterier? En granskning av Migrationsverkets tillförlitlighetsbedömningar av asylberättelser*.

SOGICA -Sexual Orientation and Gender Identity Claims of Asylum: A European human rights challenge (2020) *Final Recommendations*, <https://www.sogica.org/en/final-recommendations/>, (tillgänglig 2020-09-09)

Wimark, Thomas & Daniel Hedlund (2018) *Unaccompanied Children Claiming Asylum on the Basis of Sexual Orientation and Gender Identity*, Journal of Refugee Studies, Vol. 32 Nr.2, s.257-277

Övrigt

JP Migrationsnet, <https://www.jpinfo.net.se/webbtjanster/migration/jp-migrationsnet/> (tillgänglig 2020-09-21)

Offentligt tryck

Migrationsverket:

Migrationsverket, *SR 38/2015: Rättsligt ställningstagande angående utredning och prövning av den framåtsyftande risken för personer som åberopar sexuell läggning, könsidentitet, könsöverskridande identitet eller uttryck*

Migrationsverket, *Inkomna asylansökningar 2016 - 2020*, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik/Asyl.html> (tillgänglig 2020-06-08)

Migrationsverket (2017) *Årsredovisning*

Migrationsverket (2018) *Årsredovisning*

Migrationsverket (2019) *Årsredovisning*

Prop. 2005/06:6: *Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning*

EU-domstolen:

Domstolens dom den 2 december 2014, *A, B, C mot Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-148/13 to C-150/13, ECLI:EU:C:2014:2406

UNHCR

UNHCR (2002) *Guidelines on International Protection Gender-Related Persecution*

UNHCR (2008) *Guidance Note on Refugee Claims Relating to Sexual Orientation and Gender Identity*

UNHCR (2012) *Guidelines on International Protection No. 9: Claims to Refugee Status based on Sexual Orientation and/or Gender Identity*

LADDA NER